

NEBİ ...
tarafından
TUSTAV'a
bağışlanmıştır

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

1 NİSAN 1966

Sayı : 288

100 Kuruş

onbeş günlük tarafsız
siyaset
iktisat
fikir ve kültür dergisi

aksoy muammer
and metin
dilik sait
ekinci bekir
ekinci fikret
güriz adnan
geray cevât
ışıklı alpaslan
keleş y. ruşen
okyar osman
sedes izzet
talas cahit
üstünel besim
vanlı şevki

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

Son günlerdeki sağ-sol tartışmaları, rejimi yıpratıcı bazı olaylara sebebiyet vermiş, fikirler yerine kaba kuvvet sahneye çıkmıştır. Hükümet ileri gelenlerinin sağ'a taviz veren beyanları, kendilerini milliyetçi ve muhafazakâr sayan bazı grupları harekete geçirmiş, mitinglerle, tecavüzkâr tutumlar havayı gerginleştirmiştir. Bir zamanların ideolojik tartışmaları yine başlamıştır. Karşılıklı suçlamalar basınına iki gruba ayırmış, bazı çevrelerin, tassubla nitelendirildikleri olaylar çoğalmış, Anayasa'nın ihlali endişeleri yaygınlaşmıştır. Biz bu sayımızda sağ-sol tartışmaları karşısında Hükümetin tutumuna değinmek istiyoruz:

SOL'A KARŞI SAĞ'IN YANINDA HÜKÜMET :

15 Mart tarihli MİLLİYET'te Refik Erduran, bugün dünyadaki en çetin çatışmanın Doğu ile Batı arasında olduğu inancının doğru olmadığını, hakikatte bugün dünyadaki en büyük kavga'nın; «Güney ile Kuzey, yani yoksul milletler ile zengin milletler arasında» olduğuna, «ve bu savaşta tarafları ayıran çizgi komünizme bağlılık ya da düşmanlık ölçüsüne göre çizilmemiştir. Rusya ile Doğu Avrupa'nın halk cumhuriyetleri, 'az gelişmezlikten kurtulmuş' ülkeler arasında buldukları gibi, Güney Amerika'nın, Afrika'nın Orta Doğunun da şiddetle antikomünist memleketlerdir.» diyerek, halbuki bugün Rusyanın gelişmiş ülke olma özelliğinin, komünist devleti olma özelliğini bastırıldığına işaret etmekte ve «bugün iç politika cambazlıkları kaygısıyla komünizm - antikomünizm teraneleri tutturmak yüzünden önümüzdeki şansa gözümüzü kapatarsak, bir daha geri gelmeyecek bir otobüs kaçmış olacaktır.» demektedir.

16 Mart tarihli YARIN Dergisinin başyazısında, «Türkiye'nin iktisadi, sosyal ve siyasi bünyesindeki değişmelerin» hızlandığına işaret edildikten sonra; «Aşırı sol ve Marksist propoganda tazyikini artırdıkça, yalnız hükümet ve emniyet cihazı değil, aynı zamanda müesseselerde bu durum karşısında kendilerinden beklenen tepkileri göstermeye başlamışlardır.» denmekte ve son olaylara değinilerek; «TIP içinde eski bir 27 Mayısçı askerin iyi niyetlerinin nasıl bir hayal kırıklığı ile sona erdiğini ifade etmesi bakımından bir mebusun istifası da, bu memlekette bir suredir, yayılmak istenen toksinlerin yavaş yavaş bazı kuvvetli antitoksinler yaratmakta olduğunu gösteren olaylar zinciri içinde mütela edilmiştir.» denilmektedir.

17 Mart tarihli MİLLİYET'te Refik Erduran, son zamanlarda AP. hükümetinin komünizmle mücadele metodunun çok komikleştğine işaret ederek; «Romanla, ortaokul tahririyle propoganda derken, birde kırmızı ışıklı propoganda çıktı karşımıza. Ankara'da gitar çalan 16-19 yaş arası gençler manzarayı romantikleştirmek için elektrik ampulüne kırmızı kâğıt sarınca komünizm propogandası yaptıkları iddiasıyla karakola götürülmüşler. Bir ilgilinin açıklamasına göre 'tahkikata siyasi ve romantik yönden' devam ediliyormuş. Bu cümbüş içinde, aklımız fikrimiz Tanrıya emanet!» demektedir.

CUMHURİYET'te Nadir Nadi, Siyasal Bilgiler Fakültesindeki son olaylara sebebiyet veren asıl nedeni ele alarak, üniversitelerin asıl niteliğinin sadece bazı kimselere süslü birer kâğıt vermek olmadığını, «Yurdumuzu karanlığa iten gerici akımlara karşı üniversitelerimizin her zaman titiz bir dikkatle uyanık bulunmaları» gerektiğine işaret etmekte ve «bugün de aydınlık özlemi içinde çirpınan toplumumuza yaşadığımız alaca karanlıktan kurtarma görevi ülkücü Atatürk gençliğinin omuzlarındadır. Gerçi bu görevi başarmanın kolay olmayacağını biliyoruz. Çünkü Atatürk Gençliği yalnız ışık bekleyen toplumu değil, o ışığı söndürmek üzere saldıran kara kuvvetleri de aydınlatmak durumundadır bugün. Fakat gençliğin bu görevi mutlu başaracağına inanıyoruz.» demektedir.

18 Mart tarihli DÜNYA'da Prof. Dr. İsmet Giritli, Rusyadaki komünizm faaliyetlerine işaret ederek, Millî Mücadelemizle 27 Mayıs devrimini komünizmle ilgilendirmenin sakat taraflarını belirttiikten sonra; «Türkiye'de komünistlerin çok az sayıda olduğu faraziyesinden hareket ederek, memleketimizde bir komünist tehlikesi olamayacağı tezini savunan saf ve tecrübesiz aydınlarımıza ise şunları hatırlatmak isteriz. Bir kere komünist partisinin yasak olmadığı memleketlerde dahi gerçek komünist sayısı hiçbir zaman belli değildir. İşte bu anlamda Komünistler ancak 1/8'i suyun yüzünde olan aysberglere benzetilmiştir. Unutulmaması gereken ikinci nokta ise şudur: Lenin 1903 yılında Rusyada Bolşevizmi kurduğu zaman ancak 17 taraftarı vardı. 1917 yılında Lenin'in 150 milyonluk koca Rusyayı fethetmesinde kullandığı komünist partisinin üye sayısı da sadece (40.000) den ibaretti.» demektedir.

19 Mart tarihli AKİS'te imzasız bir yazıda, «Eğer komünistlik sadece polis tedbirleriyle önlenilseydi Çarlık Rusyasında bolşevik ihtilali olmazdı ve ondan çok sonra Batista Kübada Cactroya aman vermezdi. Eğer fikirlere müsamaha, sanatta hoşgörülük, genç ruhlara karşı anlayış memleketleri komünist yapardı Buckingham ve Elysées saraylarının üzerinde şimdi kuzal bayrak dalgalanırdı. Sosyal ve ekonomik durumun, ortamların yaratılmasında baş rolü oynadığı en cahiller hariç, bugün artık herkesin malumdur.» denilerek, «Solculuk hevesi Türkiye'de, sol propogandadan çok fazla, göz önünde bulunan bir topluma bakarak gelişmektedir. O toplumdaki haksızlıklar, aksaklıklar, eksiklikler, anakronik denge sol fikirleri dalga dalga yaymaktadır.» denilmektedir.

20 Mart tarihli ULUS'taki «AP. Komünizmin izansız sütninesidir» adlı başyazısında Cihad Baban, son olayların üzerinde durarak, bu olaylar karşısında hükümetin tutumunu yermekte

ve (Faruk Sükan, 'komünizmle mücadele edeceğiz!' diye bağır-mıştı. Eğer bu sözünde ciddi ve samimi ise, komünizm düşmanlığı, cer hocasının erzak toplamak için salavat getirdiği, veya mezarlık hafızının cenaze beklediği gibi menfaati için yapıyorsa, herşeyden evvel Türkiye'de komünizmi tahrik eden kendi mensuplarını ve Türkiye'de anarşiyi yaratarak komünizme yol açan kendi düşüncesiz militanlarını hizaya getirmelidir. Türkiye'de anarşiye yer veren AP. komünizmi millî beşikte sallayan izansız bir sütnine gibidir.» demektedir.

VATAN'daki «Laf Aramızda» sütunundaki «Dolaylı uyarma» adlı fıkrasında Nureddin Safdil, «İstanbul'da gençlik komünizmi tel'in mitingi yapıyor. Bu birazda, hükümeti uyarma ve protesto anlamı taşıyor mu? Eğer Hükümetin, son günlerdeki, komünizmle mücadele konusundaki hatalı tutumundan gençlik memnun olsaydı, komünizmi tel'in mitingi yerine, Hükümetin mücaadesesini tasvip mitingi yapardı.» demektedir.

22 Mart tarihli DÜNYA'da Falih Rifki Atay, «Dünya ikiye bölünmüştür: Doğu - Batı! Doğu'ya göre Batı, Batı'ya göre Doğu emperyalist. Biri sol ideolojiye, biri demokrasi hürriyetçiliğine bağlı. Hiç bir tartışmada ne Kremlin Beyaz-Ev'e, ne Beyaz-Ev Kremlin'e hak verebilir. İdeoloji hırsı her türlü objektif tenkitçiliği imkânsız kılmuştur.» diyerek, bizim memlekette de siyasi hayatın körü körüne solcu ve sağcı diye ikiye bölündüğünü ifadeyle, «Bu kargaşalığı yalnız 'samimi' Anayasacılık onun karma-ekonomi kadar eğitim birliği ve layisizm prensiplerine bağlı bir gi-diş önleyebilir. Türkiye ne Hicaz gericiliğine, ne Mısır ve Cezayir solcu despotluğuna sürüklenebilir. İki sürükleyişte Türkiye'de partiler rejimine son verir.» demektedir.

AKŞAM'da Çetin Altan, Batıda sağ ve solunda aynı şartlar altında tel'in mitingi yapmasının mümkün olduğuna işaretlerle, Türkiye'de gerçek bir komünist ve komünizmin ne olduğunun bilinmediğini, nasıl Kıbrıs mitingle alınmazsa, komünizmde 'kahrolsun' mitingleriyle çözülemeyeceğini ifade etmekte ve «Proletarya birdenbire uyanır da, burjuvazi bu uyanışı önleyemezse, statükoda çok hızlı bir değişme başgösterir.» diyerek, «Gürültü patırdı, kabakuvvet, bağırma çağırma, nutuk demek; hepsi laf-ı güzafır bunların... Sen iş alanı açabiliyor musun, enflasyonu durdurabiliyor musun, tediye dengesini ayarlayabiliyor musun, sanayileşmeye dönebiliyor musun, millî gelir bölüşümünü düzeltebiliyor musun... Mesele buradadır.» diye yazmaktadır.

Babialide SABAH'ın başyazısında «Türkün yavaşlığını acezine verenler, bütün bir tarih boyunca aldanmışlardır. Millet ve vatan menfaatleri bahis konusu olunca, o durgun nehrin birdenbire kabardığı, muhteşem bir heyecan seli ve iman fırtınası haline geliverdiği görülmüştür. Evvelki günkü coşkunlukla, sol kadronun son zamanlardaki taşkınlıklarının ve tahriklerinin rolü büyüktü. Miting iki hedefe yönelin durumdaydı. Komünistlere gerekli ihtarlar, gafil iş adamlarına da gerekli ikazlar yapıldı.» denildikten sonra, «Türk evladı, düşmanımı tanı!... Sahte şöretlerin arkasından gitme. Hele onlar yarım asır bu milletin kaderi üzerine çörekledikten sonra, zeminin kendileri için müsait hale geldiğine inanarak sol'dayız demişlerse bilhassa onlara karşı dikkatli ol.» diye haber verilmektedir.

24 Mart tarihli SON HAVADİS'te Aydın Yalçın, son günlerde Siyasal Bilgiler Fakültesinde cereyan eden olaylara ve CHP. ile TIP in hükümeti suçlayan bildirilerine değinerek, «Türkiye'de solcu akımların hız kazandığı devrelerde, komünistlerle milliyetçi öğrenciler arasında» bu gibi olayların meydana geldiğini, ifade etmekte ve «Bu olaylar bize şunu ihtar etmektedir. Marksistler ve aşırı sol üç, psikolojik baskıya devam edebilmek için zaman zaman bu gibi olayların doğmasını tahrik edeceklerdir. Şimdiye kadar karşılarındaki zümreleri, 'gerici, satılmış, Amerikân Uşağı' gibi tabirlerle tahrik ve teşvik eden komünistler, şimdi karşılarında yavaş yavaş teşekkül etmeye başlayan mukavemet cephesini dağıtabilmek için, kuzu postuna sarılıp şikâyetçi duruma geçmeye gayret etmektedir.» demektedir.

25 Mart tarihli ADALET'te Esin Talu, sağ ve solun tehlikelerine işaret ederek, «Hangisi daha zararlı diye bir soru soruldu, her ikisi de aynı derecede demek kabildir. Ama suali hangisi daha tehlikeli diye sordukta, tereddütsüz ikinciler demek kabildir.» demekte ve aşırı ve rejimi değiştirmeye mütemayil sol ile çeşitli mücadele yollarını sayarak, «Bunların, sosyal ve iktisadi tedbirler gibi uzun vadeli olanları vardır, bunun yanında kısa vadeli olanları vardır... Ama tedbirlerden bir diğeri de, her çeşit aksülâleme mani olacak tedbirlerdir ki, tehlikeli solu bertaraf etmenin bir yolu da zararlı sağa müsamaha etmemektir.» diye yazmaktadır.

26 Mart tarihli AKİS'te Metin Toker, Türkiye'de komünizmin acil bir tehlike olmadığını, solu komünizmle karıştırmamak gerektiğini, komünizme karşı en tesirli silâhın din olduğu sloganının yanlış olduğunu ifade ederek, «bugün bir çok geri müslüman memleketler, sosyal ve ekonomik meselelerini halledemediklerinden dolayı komünizmin şiddetli tehdidi altındadırlar. Komünizme karşı nurculuk, süleymancılık, yezidilik, yani ümmetçilik ve şeriatçılık... Komünizme karşı besleme dernekler... Komünizme karşı Ayasofya'dan ezan... Komünizme karşı Konya Esnaf Derneği temsilcisinin üniversite gençliğine söylevi... Bu Komünizmin kahrolmasına değil, irticân hortlatılmasına giden yoldur.» demektedir.

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

ONBEŞ GÜNÜK HABERSİZ İZANER GİZİSA' KOLİSÜZ DEPRAM.

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

BAŞYAZI

Gürsel'den Sunay'a

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI

Nato ve Avrupa
İktidar, İdare ve Meclis Çalışmaları
Paşabahçe'deki Grev
Yeni Bir Yaşa Girenken
Amerikan Politikasında Gelişmeler
İngiliz Seçimleri

İNCELEMELER :

İşkolu Seviyesinde Toplu İş Sözleşmesi
ve Dayanışma Aidatı Meseleleri
Cahit TALAS
Yabancı Eş
Yılmaz GÜNAL
Memleketimizde Sosyal Hizmetlerin
Çeşitleri
Emel BAŞCI

NE DİYORLAR?

İnönü'nün Beyanatı
Demirel'in Beyanatı
MP. Bildirisi
CKMP. Bildirisi
TİP. Bildirisi

KÜLTÜR VE SANAT :

Çocukluk ve Kadınlık Üzerine
Mehmet SEYDA
Picasso Çevresinde
Kaya ÖZSEZGİN
İnsan - Toplum - Gelenek - VIII
Yılmaz YEGİN
Bibliyografya
Der. : S. N. ÖZERDİM

FORUM

Okuyucu ve bayilerinin Kurban
Bayramlarını kutlar, başarılar
diler.

Sayın Gürsel artık her türlü ümit kesildiği için yurda getirilmiştir. Bu dergi satışa çıktığı zaman, artık Türkiye devlet başkanı bulunmayacaktır. Ama, daldığı derin ölüm uykusunda, hakkında alınan karardan habersiz uyumaktadır. Hayata son solumalarını kesinceye kadar, her ne kadar resmen devlet başkanlığı sıfatından soyulmuşsa da vatandaşlarının kalbinde o sıfatla oturacaktır.

Altı haftalık Amerika tedavisinin, bu biçimde sonuçlanmasının ve Gürsel'in gönderilmesi, geri getirilmesi, yıldırım hızıyla bir rapor düzenleterek, devlet başkanlığı sıfatından soyulması ve bütün bunların kalbimizde açtığı dindirilmeyen acıların üstünde durmayacağız.

Hastalığının, tabii bir sonucu kolay telkine müsait bir ruh haline sahip olmasına rağmen ve ne yazık ki çevresinin, onu düşünce ve yapısının yabancıları olan bazı durumlara tepki gösteremez bir çenbere almalarına rağmen, Gürsel'in ne kadar büyük bir denge unsuru olduğunu, çok kısa bir sürede anlayacağız.

Şüphesiz, bir karşılaştırma yapma ne gidene, ne de gelene karşı bir saygı eksikliğini ifade etmez.

Gürsel'de, Sunay'da ordunun en yüksek sorumluluk mevkilerinden geçmiş, çetin görevleri başarıyla yerine getirmiş iki silâh arkadaşlarıdır. Her ikisi de normal şartlar içinde devletin en yüksek yerine gelmemişlerdi. Gürsel, bizzat sorumluluğunu taşıdığı bir ihtilâlin, başı olarak ve bir bakıma normal gözükecek biçimde devlet başkanlığına gelmişti. İhtilâlin başıydı ve ihtilâlin getirdiklerinin ve ihtilâli gerçekleştirenlerin huzur ve güvenliği, normal hayata geçişi sağlamak, onun devlet başkanlığını kaçınılmaz kılması. Sayın Sunay'ın aynı yere getirilişi de başka sebeplerden değildir. Takip edilen prosedür ne kadar konstitüsyonel olursa olsun ve memleketin bütün müesseseleri kişiliğinde, bu görev için ne kadar birleşmiş bulunursa bulunsunlar, bu tercih bir gerçeğide açıkça ortaya koymaktadır ki ihtilâl henüz bitmemiştir.

İhtilâl'in güvenliği, onu gerçekleştiren kuvvetlerin güvenlik ve huzuru, partililerin devlet hayatındaki dengesi ve müesseselerin sarsıntıdan kurtulması, Sunay'ın seçimini zorunlu kılacaktır.

Sunay'da, Gürsel gibi imparatorluk kuşağından ve büyük harbe, milli mücadeleye katılmış, çeşitli cepelerde savaşmış, orduya dayanarak Atatürk'ün yaptığı Devrimlerde ideallerini bulmuş bir insandır. Ancak, sayın Sunay'ın, Genel Kurmay Başkanı iken, Paris'te eski Başbakan Suat Hayri Ürgüplü'nün oğlunun dü-

ğün törenine katılması ve bu salta-natçılık nümayişinde, Atatürk'ün ordularının kumandanı olarak, salta-natçılarla birlikte resim çekilmesi, bugün cumhuriyeti tahrip etmeyi baş gaye bilen bir iktidarın hakim olduğu ortamda, bir çok kimselerin içinde acı bir burukluk yaratmıştı.

Ağır şartlar içinde, güç bir vazife yüklenmiştir. Memleketin kesin olarak yüz elli senelik bir ileri ve hürriyetçi, medeniyetçi akımı ile buna karşı vaziyet alan, devletin varlık sebeplerine karşı çıkan akımın çarpıştığı, iktidarın ikinci akımı açıkça tahrik ve teşvik ettiği, partilerin asgari ortaklıklarını yitirdiği bir zamanda görev yüklenmiştir. İktidarın, sayın Sunay'ın da sorumluluğunda ve şerefinde payı olan bir ihtilâlin anayasasını zorladığı, onu açıktan tanımak istemediği ve yürürlükte olan bu anayasayı kâğıt üstünde, ruhsuz ve güçsüz bir takım ölü kurallar haline getirmek istediği bilinmektedir. Böyle bir iktidarla çalışması nasıl mümkün olacak, ne biçim güçlük ve kötü niyet tertipleriyle karşılaşacak, onu zaman gösterecek. Yalnız, özellikle İnönü hükümetinin düşürülmesi ve onu takip eden olaylar ve bir takım lûş ve afferist çevrelerin Çankaya'ya nüfuz ettiği fısıltıları kendilerinin de bilgisi dışında olmasa gerek.

Gerek bu fısıltıların tahribinden devletin itibarını korumak bakımından, gerekse niyetleri ortaya çıkmış bir iktidarla çalışmak zorunda olması bakımından çevresini yeniden tanzim etmek zorundadırlar. Güvenilir ve dürüst, memleketteki akımları bilen, insanları tanıyan bir ekibe ihtiyacı vardır. Klâsik ölçülere göre çalışma arkadaşlarını seçmesi hata olur.

Şüphesiz Sunay'ın devlet başkanlığına gelişinden, en büyük rahatlığı ordu duyacaktır. Son beş yıl çetin zamanlarda ve çeşitli dalgalanmalarda Genel Kurmay Başkanı olarak, ordunun bütün temayül ve isteklerini bilmekte ve bugün orduda sorumlu kademelerde bulunan herkesi tanımaktadır. İdarenin diğer kesimlerinde kilit noktalarında görevli olanları, bütün yeterlilik ve sorumluluk duygusu açısından tanıdığı düşünülemez. Bu oldukça uzun zamana ve dikkatle takibe ihtiyaç gösterecektir.

Gürsel, bütün aksayan yanlarına rağmen sonsuz bir Atatürkçü ve ilerici bir insan olarak, güven ve samimi bir sevgi adamı olarak görev yaptı. Hayatı böylesine hazin bir biçimde bitmiş ise bunun tek sebebi, güç günlerde hiç yılmadan ve tereddüde düşmeden millete önderlik etmesidir. O bir savaşçı olarak yaşadı, inandığı idealler için savaşarak hayattan ayrıldı. Bütün çirkin entrikalara rağmen

men, kirlenmeden ve asil bir davayı kirlenmeden saygı ve sevgilerimizle, ayrılığının içli acısını yüreklerimizde duyurabilmiştir.

Son nefesini verinceye kadar, 27 Mayıs ihtilâlinin başı olarak ve başımız olmaya devam edecektir. Onu yücelten, onu ebedî kılan devlet başkanlığı değil, ihtilâlin başı olmasıdır. Bunu ne hastalık, ne de doktor raporları ondan nez edemez. Devrimleri, lâik cumhuriyeti tehdit eden bir irtica hareketini tepeleyen bir ihtilâlin başı olarak, o da tarihimizin ilerici akımlarının yolunu tıkamak isteyen engelleri kaldıran, tarihin bir insanı ol-

muştur. O'na, ve onun ideallerine baş koyduğu Atatürk'e ve tarihin bütün kahramanlarına sadakat ve saygı, lâik cumhuriyeti tehdit eden irticaya karşı, alınacak azimli tutumdur. Sayın Sunay'ın başarısı da, başarısızlığı da bu savaştaki tutum ve azmine göre tecelli edecektir.

Büyük savaştan, millî mücadeleden, devrimlerde ve ihtilâlden geçip gelen bir liderin hayatı, vatandaşlarının kalbinde asil bir sevgi ve acı ile bitiyor. Aynı hayat yolundan geçen Sayın Sunay'da saygılarımızla onun yerine geçmiş bulunuyor. Başarılı olması en büyük dileğimizdir.

Onbeş Günün Notları

Nato ve Avrupa

General De Gaulle'un, Amerika birleşik devletleri başkanına yazdığı mektupla patlak veren NATO içindeki buhran, bir tek yönden incelenmesi mümkün olmayan, bir karektere sahiptir. İttifak içinde ortakların statüsü, Nükleer silahlar, egemenlik kavramı, soğuk harbin avrupadan başka kıtalara kayması, avrupanın yeniden benliğine kavuşmasını isteyen nasyonalizm gibi değişik açılardan meselenin eleştirilmesi gerekir.

Gerçek şudur ki Nato uzun süreden beri tedaviye ve reform'a muhtaç duruma gelmişti. General de Gaulle, hiç değilse bu gerçeği her kese anlattığı ve kabul ettirdiği için teşekkür borçluyuz.

Fransanın Nato'dan ayrılmak istediği gibi bir hava hakim olmuştur. Oysa ki de Gaulle'ün isteğinde bu yoktur. Onun istediği birleşik kuvvet kumandanlığından ayrılmak ve Fransanın egemenliğini tam olarak sağlamaktır. Gerçekten de birleşik veya bütünleştirilmiş kumanda strüktürüne sahip, Natonun askeri bünyesi, bu bünyeye katılmış olan milletlerin egemenliklerinden bazı fedakârlıkları zorunlu kılmaktadır. Nato ittifakı anlaşmasıyla onun askeri bünyesini doğuran kuvvet anlaşması birbirinden tamamen ayrı şeylerdir ve kuvvet anlaşması, Nato ittifak anlaşmasından sonra imzalanmıştır. Gerçekten de bu anlaşma Natoya bir mana ve ruh vermiş, onu tarihin en etkili ve güçlü organizasyonu kılmıştır.

Ancak, zamanla görülmüştür ki bu teşkilat üyelerinin savunmasından çok. üye ülkeleri amerikanın kontrolü altında tutan bir vasıta haline gelmiştir. Üyelerin değişen dünya şartları içinde, daha esnek ve millî çıkarlarına uygun bir savunma ve dış politika yürütmelerini köstekleyen engel biçimi almıştır. Adeta, soğuk harbi, yürütme gayretlerinin aracı olarak kullanılmak istenmiştir.

Fransanın istediği Nato'lu likide etmek değil, onun askeri bünyesini ortadan kaldırmak veya onun kontrolünden sıyrılmaktır. Fransa, çıplak Natonun devamını ve bir temâke halinde ortak yardımlaşma paketi olarak devamını istemektedir. Kendisine egemenlik fedakârlığında bulunduran askeri bünyeden sıyrılmak istemektedir. Bu sebeble de ya topraklarında ki üst, karargâh ve ikmal tesislerinin kendi emrine verilmesini veya yabancılarla ait bu kuruluşların topraklarını terk etmesini talep etmektedir.

Amerikanın ve ondört diğer ülkenin onun ağzından verdikleri cevap ise askeri bünyesi olmayan bir Nato nun hiç bir değeri ve savunma etkisi olmayacağıdır. Amerika, yumuşak bir tutumla kendisinden çok diğer üyeler vasıtasıyla fransız isteklerini bloke etmek ve fransızları ittifak içinde izole etmek istemektedir. Şimdilik görünürde buna muaffak olmuş görünüyor. Ancak, gerçeğin farklı olduğu bilinmektedir. Fransaya üyelerin verdikleri cevap için kolayca bir-

lik sağlanamamıştır. Dört resmi, bir o kadar da gayri resmi toplantı yapmak gerekmiştir. Sonunda verilen ortak cevapta bütün üyelerin gerçek fikirlerinin yer aldığı söylenemez. Kaldı ki Portekiz, cevaba katılmakla beraber fikirlerini açıklamak serbestisini mahfuz tutmuş ve Fransaya karşı alman tutumu tasvip etmediğini belirtmiştir.

Bugün Amerika da, diğer ortaklarda NATO'da bir reform yapmak zorunluğunu kabul etmişlerdir. Ne varki pek geç bir kabul. NATO'nun Fransalı veya Fransasız, gerek askeri, gerekse siyasi bünye ve etki bakımından aynı kalması artık mümkün değildir. Bunu görmemek bir büyük hayal içinde olmaktır. Doğu - batı ilişkilerini de bugün ki noktada tutmak da artık mümkün değildir. De Gaulle'ün yakında ziyaret edeceği Sovyetler birliğinden, bir ikili anlaşma ile dönmesi pek mümkündür. Fransız devlet başkanının teknisyenlere, böyle bir anlaşmanın taslağı için emir verdiği bildirilmektedir.

Fransasız bir Avrupa savunmasının mümkün olmayacağını anlamak için haritaya şöyle bir göz atmak yeter. Mendil kadar bir yerde, ordular yığmak, tertiplenmek, savunma yapmak mümkün değildir kaldı ki fransasız bir avrupa tertibinin içinde Almanyanın hakim bir durum kazanacağını çocuklar bile idrak eder. İkinci Dünya Harbinin hatıralarını bir yana bırakın, avrupalıların menfaati ile bunun bağdaşacağını düşünmekte mümkün değildir. Erhart'ın yerine geçtiği yaşlı devlet adamının izini takip etmeyip, Amerikanın uydusu olması, bugün ki durumun doğmasında başlıca sebeplerdendir. Fransız, Alman anlaşmazlığını ortadan kaldırılmadıkça avrupa birliğinden, huzurundan söz açmak mümkün değildir. Kornar Adenauer, bu sebeble Fransa'yı tatmin için tavizler vermiş, iki ülke arasında ki anlaşmayı imzalamıştı. Bu gelişmeyi öldüren Erhard, gerçekte Avrupaya bir darbe indirmiştir. Avrupada ebedi olarak Amerikanın oturmasını istemek, avrupa meselesine, güvenliğine bir çare değildir.

İktidar, İdare ve Meclis Çalışmaları

Adalet Partisi İktidarı dünyada eşine rastlanmayacak ölçüde bir sorumsuzluk ve fütürsüzlük içinde hareket etmektedir.

İdarede yapmakta olduğu tasarruflar, bu mekanizmayı, özellikle bu mekanizmanın bazı kuruluşlarını geniş ölçüde yıpratmaktadır. Bir kere yaygın olan görüş ve kanaat şudur: İdarede yapılan yeni tayinler haklı sebeplere dayanmamaktadır. Adalet duygularını rencide ettiği, işlerinden uzaklaştırılanların yerlerine yapılan tayinlerde ölçü, Adalet Partisine sadakat veya 27 Mayıs ihtilâlini tasfiye olduğu, başka bir deyimle partizan bir idare yaratmak, Adalet Partisinin tabiri ve anlayışı ile «yeni bir ekip» kurmak bulunduğu için tarafsızlar ve aydınlar nezdinde olumsuz karşılanmıştır. Hele hükümetin Danıştayın vermiş olduğu tehiri icra kararlarına uymuyarak hukuka ve kanunlara meydan okuması yâdırınganmıştır. Kanunları ve mahkeme kararlarını icra etmekle görevli makamlar anlaşılması güç bir inat ve zihniyetle adeta anarşiye yolları açmışlardır.

Fakat bu durumun yanında Adalet Partisi iktidarı bazı müesseseleri de tahrip etmektedir. Tahribata uğrayan bu müesseselerin başında Devlet Plânlama Teşkilâtı gelmektedir. Bu konu ile ilgili olarak bir notu diğer sütunlarımızda bulacaksınız. Adalet Partisi plâna inanmadığı için Plânlama Teşkilâtını sevk ve idareden yoksun bırakmaktadır. Sebepsiz olarak uzaklaştırdığı M. Aytür'ün yerine, uzun müddet bir tayin yapmadan bekledikten sonra iktisadî hiç bir formasyonu olmayan bir kimseyi vekil olarak tayin etmek suretiyle en azından bir küçümseme politikası içine girmiştir. Perde arkalarında, Beş Yıllık Plânın yeniden gözden geçirildiği etrafa yayılarak, Plânlama Teşkilâtı mensuplarını demoralize etme taktiği içine girilmiştir. Bu suretle plânlamanın devlet içindeki yeri, fonksiyonu ve önemi asgarî bir hadde indirilmek istenmektedir. Anlaşıyor ki Adalet Partisi iktidarı iktisadî kalkınmada genel bir programsızlık ve başıbozukluk hevesine kapılmıştır. Böyle bir politika Türkiye'ye yine uzun ve değerli yıllar kaybettirmekten başka bir şeye yaramıyacaktır.

Bu iktidarı Meclis kontrol edememektedir. Bir kere, Millet Meclisi Adalet Partisinin her şeye takaddüm ederek yeni bir seçim kanununu çıkarma inadı yüzünden işleyemez hale gelmiştir. İktidar mevcut seçim kanununu değiştirmeyi arzu edebilir. Muhalefette buna karşı koyabilir. Fakat esasında rejimin mahiyeti ile de ilgili bulunan bir kanunun değiştirilmesi veya bir yenisinin çıkarılmasına çalışılması halinde iktidar ile muhalefet çatışır da teşriî organ fonksiyonunu yapamaz bir duruma düşürülürse, bu duruma bir çözüm yolu aramak, herkesten önce iktidara ve onun hükümetine düşer. Çünkü memleket işlerini yürütmek sorumluluğu iktidarın omuzlarındadır. İktidar bu sorumluluğu duymaz, söylenenleri, tehlikeleri bir türlü değerlendirmek basiretini göstermezse, haklı olmayan bir şey yapmaktadır. O da parlamentonun prestijini zedelemek ve korumamaktır. Bunun tehlikelerini iktidar partisi idrak edememektedir. Seçim Kanununu değiştirme halen bu memleket için zaruri değildir. İktidar bu kanun üzerine gelecek zamana ilderde malik olacaktır.

Memleket, seçimlerden sonra huzur ve sorunlarına çözüm yolları getirecek çalışmalar beklerlerken, kökleri derinlere indiği anlaşılan siyasi bir buhran ile karşı karşıya gelmiş bulunmaktadır. Altı aylık Adalet Partisi iktidarı memlekete şimdilik oldukça pahalıya mal olmuş bulunmaktadır.

Paşabahçedeki Grev

Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikasında patlak veren grev, iki aya yaklaşan bir süreye ulaşmış bulunmaktadır. Grev sebebiyet veren anlaşmazlık, bu işkolunda çoğunluğu — Cam - İş Sendikasıncı toplu sözleşme aktedilmesinden sonra — sağlamış olan ikinci sendikanın (Kristal - İş'in) bu sözleşmeye karşı çıkmasından ve yeni bir sözleşme yapılması talebinin işveren tarafından olumsuz karşılanmasından ileri gelmiştir. Aslında, aynı işkolunda ikinci bir sendikanın doğmasının sebebi de ilk sendika tarafından aktedilmiş bulunan sözleşmenin işçileri tatmin etmemiş olmasıdır. Türk - İş, son Genel Kurulunda, daha evvel kendisinden ayrılmış olan ilk sendikanın yerine, bu işkolunda çoğunluğu temsil eden ve devam eden greve karar vermiş bulunan Kristal - İş'i bünyesine kabul etmiştir.

İşveren, Cam - İş Sendikasıyla 1964 te aksettirdiği sözleşmenin içinde bulunduğu yılın sonuna kadar yürürlükte olduğunu ileri sürerek yeni sendikanın sözleşmenin yenilenmesi talebini reddetmiştir. Sendikanın talebi, asgarî ücret seviyesinin yükseltilmesini, ücretlere zam yapılmasını ve yemek bedelinin artırılmasını kapsamaktadır. Sendika, daha önce yapılmış bulunan sözleşmenin işkolu seviyesinde olması gerekçesiyle işverene işyeri seviyesinde yeni bir sözleşme aktini kabul ettirmek için direnmiştir. Diğer taraftan, bu anlaşmazlığın sebeb olduğu grevin kanuni olmadığı, mahkeme kararı ile kanuni olduğu tespit edildiği halde, işveren tarafından iddia olunmuştur.

İşyerinde çalışan 2400 kişinin grevinin olumlu bir sonuca varmasının imkânsızlığı kanısına varan Kristal - İş yöneticileri — İşveren tarafından kendilerine ısrarla telkin edildiği gibi — meselenin T. İşverenler konfederasyonu ile Türk - İş arasında çözümlenerek bir protokole bağlanması için Türk - İş icra heyetinden üç kişiye yetkilerini devretmişlerdir. 20 Mart tarihinde tam yetkili olarak anlaşmazlığı ele alan her iki konfederasyonun temsilcileri kısa zamanda bir protokol tanzimini gerçekleştirmişlerdir. Hazırlanan protokolda, yeni bir sözleşme yapılmıncaya kadar, işçilere bugünkü haklarına ilâve olarak yarım maaş ikramiye ve Bayramdan önce seyyanen 600 lira sağlanması öngörülmüştür.

Ne varki konfederasyonlar arasında bir anlaşmaya varılmış olması, işyerindeki anlaşmazlığın daha karmaşık ve daha gergin bir hale ulaşmasının başlangıcı olmuştur. Protokolü ve bu protokol gereğince işe başlanmasının gerekliliğini tebliğ için işyerine gelen Türk - İş Genel Sekreter yardımcısı ile 1. Bölge temsilcisi grevcilerin aleyhte tezahüratına ve hattâ

fiili tevaccüzüne maruz kalmışlardır. Grevcilerin itirazına sebeb olan en önemli husus, greve karar veren sendikanın yöneticilerinden beş kişinin işveren tarafından iş akitleri feshedilerek işlerine son verilmiş olmasıdır. Türk - İş, İşverenler konfederasyonu ile protokolün imzalanmasından sonra grevin devamına karşı olmakla beraber, bahis konusu beş işçinin de işe alınmasını istemektedir. Kristal - İş ise tasviyetmediği protokolü tanımamakta ve grevini devam ettirmekte yalnız kalmamıştır. Başka grev koordine komitesinin üyesi olan Petrol - İş sendikası, (ki Türk - İş'e bağlıdır) Türk - İş'in imzaladığı protokolü yetersiz bularak, grevi desteklemekte devam etmektedir. Türk - İş adına grevi yönetmekte olan Petrol - İş başkanı, Türk - İş'e rağmen grevin devam edeceğini açıklamış bulunmaktadır. Grevcilerin iş verene karşı son olarak ileri sürdükleri talep, % 20 ücret artışıdır.

Grevin bundan böyle hangi safhalara ulaşacağını kestirmek güçtür. Ancak, şimdiye kadarki gelişimi bakımından dikkate değer husus, Türk - İş yöneticileri ile grevciler arasındaki bağların gevşekliğinin açıklıkla ortaya çıkmış olmasıdır. Türk - İş, kendisine verilen yetki ile meseleyi işçilerin tasvibini sağlamaktan çok

FORUM YAYINLARI

Dergimizden Temin Edilebilecek Yayınlar

FORUM YAYINLARI

Prof. Dr. Muammer AKSOY
PARTİZAN RADYO VE D.P.

Fiati : 500 Kr.

★

Prof. Münci KAPANI
İNGİLİZ DEMOKRASİSİNE

BAKIŞLAR

Fiati : 250 Kr.

★

İlhan K. MİMAROĞLU
11 ÇAĞDAŞ BESTECİ

Fiati : 500 Kr.

★

Fikret OTYAM

GİDE GİDE 3

(Gezi Notları)

Fiati : 500 Kr.

Metin AND

KAVUKLU HAMDİ'DEN

ÜÇ ORTA OYUNU

Fiati : 500 Kr.

★

Metin AND

BİZANS TİYATROSU

Fiati : 600 Kr.

★

Bilge KARASU

TROYA'DA ÖLÜM VARDI

(Hikâyeler)

Fiati : 500 Kr.

★

Bu kitaplar dergimizden ödemeli olarak istenebilir. On liraya kadar olan siparişler için pul gönderilmelidir. (FORUM abonelerine toptan siparişlerde % 25 iskonto yapılır.

uzak bir sonuca bağlamıştır. Oysa protokola taraf olan İşverenler Konfederasyonu Başkanının aynı zamanda Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikasının Müdürü olması işveren taraf bakımından kolaylık sağlamıştır. Ama ne var ki, işverenin grevleri ikna etmesi Türk - İş'i ikna etmesi kadar kolay olmamaktadır. Ve Türk - İş'le anlaşılması işyerinin barışına hiçbir

katkı sağlamış değildir. İşverenin bugüne kadarki tutumu grevin zararlarının kendisi için pek önemli olmadığı intibasını uyandırmaktadır. Ama, iki aydır grev halinde bulunan 2400 dargelirlinin ve bütün bu zararların yansiyacağı ekonomimizin az gelişmiş bünyesinin durumu elbette ki, düşündürücüdür.

Amerikan Politikasında Gelişmeler

Amerika'nın dış politikasında katılık ve donmuşluktan kurtulmak için bazı belirtiler görülmektedir. Her ne kadar bu belirtiler, idarenin içinden çok, aydınlarda ve senatonun bazı etkili kişilerinde görülyorsa da, bunlar uzun süre etkisiz kalacağını düşünmek hatalı olur.

Senato dış münasebetler komisyonunda, Vietnam konusunda yapılan araştırmadan sonra, Kızıl Çin'in tanınması, ona karşı yürütülen politika konusunda da oturumlar yapılmış ve Amerikanın bu konuda tanınmış fikir adamları dinlenmişlerdir.

Amerika'da düşünülen kafaları ve idarenin içinde bazı kişileri düşündüren konu, Kızıl Çin gerçeğine uzun süre göz kapanamıyacağı ve günün birinde onun Birleşmiş Milletlere kabulünün önlenemeyeceğidir. Geçen, genel kurul toplantısında bu zorlukla önlenmişti ve idarede bulunan bazı kişilerin kamsı odur ki, bu toplantıda Kızıl Çin'in Birleşmiş Milletlere üye kabulünü önlemek, mümkün olmayacaktır.

İkinci husus, milletler ailesi topluluğunun dışında tutulan bir Kızıl Çin, içe almaktan daha tehlikelidir. Zamanla, daha uzlaşıcı ve medeni hale gelmesi ancak, onun üyeliğe alınmasıyla mümkündür. İhtilâl fiyveri alçalmış olması veya bu ateşinin düşürülmesi onun Birleşmiş Milletlere alınmasını gerekli kılmaktadır.

Senato dış münasebetler komisyonunda dinlenen Prof. Fairbank ve Barnett bu görüşü savunmuşlardır. Barnett; Çin'i durdurmak evet, fakat onu izole etmek hayır, demıştır. Çünkü izole edilmiş bir Çin'in daha tehlikeli ve saldırgan olduğu görülmüştür. Anlaşıyor ki Amerika Çin'i durdurma politikasında taktik değişikliği yapmak istiyor. Çin'i askeri üst ve paklarla kuşatma yerine, onu Birleşmiş Milletlere alarak, dünya kamu oyunun baskısıyla durdurmak istiyor. Bu daha az masraflı, daha az tehlikeli ve Rusya'nın milletler cemiyetine alınmasında, Avrupalılarca denenmiş bir yoldur.

Ayrıca, gerçekten dünya bir huzur ve sulha kavuşmak istiyorsa Kızıl Çinle anlaşmadıkça, uzak doğuda sulhu gerçekleştirmek mümkün değildir. Kuvvet politikasını mahkûm etmek için onu önce bizim terk etmeye hazır olduğumuzun delilini vermemiz gerekir. Bu sebeple, Amerika Birleşik Devletlerinde başlayan gelişmeyi olumlu karşılamamak mümkün değildir.

Amerika'yı sadece kana susamış olarak düşünmek hatalıdır. Ama Amerikan idarecileri Kennedy'den bu yana ne yazık ki kendilerini böyle tanıtacak, inanılmaz bir beceriksizlik göstermişlerdir. Bir millet ne kadar güçlü olursa olsun, insanî değerlerden soyulmuş görüldüğü zaman, gerçekte gücünün yarısını yitirmiş sayılır. Amerikanın, artık bunu idarecilerine anlatmak için harekete geçmiş olmaları, Amerika'nın kuvvetli yönünü şimdi göstermesidir.

YENİ BİR YAŞA GİRERKEN

FORUM bu sayısı ile onüç yaşına girmiş oluyor. Onüç yıl önce, memleketimizde bir türlü yoluna giremeyen rejim meselesinin çözülmesinde aydınlardan da bir rolü olması gerektiği düşüncesi ile yazı hayatına girmiş bulunan FORUM, dar boğazlardan geçerek yoluna devam ediyor.

Türkiye bugün de huzura kavuşmuş bir memleket olarak görünmüyor. Demokrat Partinin devrilmesinin nedenlerini bir türlü anlamak istemeyen Adalet Partisi iktidarı, sorumsuz bir inat ile memleketin bir buhran havası içinde yaşamasının ve kalmasının bütün şartlarını hazırlamaktadır. Türkiye'de hâlâ her yerde rejim tartışmaları yapılmakta, rejimin geleceği üzerinde düşünülmektedir. Bu, Türkiye için büyük bir talihsizliktir.

Demokrasi, diğer rejimlere nazaran yetişmiş, zeki ve gerçekten kaabiliyetli ve dürüst liderler kadrosuna en çok ihtiyaç duyan rejimlerdir. Demokrasi-lerde her şey tartışıldığı ve her şey aleniyet içinde cereyan ettiği için, alman bütün kararların akıl ölçüsü içinde kalması ve halk oyunda, özellikle aydınlar nezdinde tasvip görmesi lâzımdır. Bugünkü iktidar Cumhuriyet tarihimizin hiç bir devresinde görülmemiş derecede zayıf bir lider kadrosu ile çalışmaktadır. Halbuki Türkiye, tarihinin güç ve çetin sorunları olan bir devresini yaşıyor.

Binaenaleyh bu güç devreyi geçirmekte, beceriksiz ve ehli-yetsiz ellerde demokrasinin tehlikelere düşmesini önlemekte herkese görev düşmektedir. FORUM 1954 ten sonra olduğu gibi şimdi de kendisini bir

misyon içinde hissetmektedir. Elinden geldiği kadar iktidarı uyarmaya çalışmaktadır.

Bugün FORUMU çıkaranlar genç kuşak mensuplarıdır. Eski FORUM'culardan çok azı yazı kurulu içinde kalabilmiştir. Çeşitli sebeplerle ayrılmalar olmuştur. Bir kısım FORUM'cular siyasi partiler içinde yer aldılar. Fikir ayrılıkları dolayısıyla FORUM ile ilgilenmekte, FORUM yazı ailesi içinde kalmakta fayda mülâhaza etmeyenler oldu. Bir kısım FORUM'cu büyük tirajlı günlük gazetelerde yazmayı tercih ettiler. Bu, toplumun önlenmez bir akışıdır. Mühim olan şahıslardan ziyade düşüncelerin, ideallerin devamlılığını sağlamaktır.

FORUM bugünkü iktidarın zihniyeti, iktisadi ve sosyal politikası, demokrasi anlayışı ile mutabakat halinde değildir. Adalet Partisinin yanlış ve tehlikeli bir yolda olduğu kanaatine ulaşmıştır. Binaenaleyh bu parti ile ihtilâl halindedir. Fakat bazı kimselerin zannedecekleri gibi; FORUM tarafsızlığından bir şey yitirmiş değildir. FORUM tarafsızdır ama memleket meselelerinde bir görüşe, bir kanaat ve düşünceye ve bir inanca sahip bulunmaktadır. Bugünkü iktidarın davranışlarının ve politikasının çıkar bir yol olmadığı sonucuna varırken herhangi bir dogmadan veya bir parti düşüncesinden hareket etmemektedir. FORUM'un alt düşüncesi yoktur.

FORUM, dün olduğu gibi bugün de bütün düşüncelere, tartışmalara açıktır. Eski ve yeni FORUM'cuları birleştiren düşünce ve inançların ayrılarından çok daha kuvvetli ve yoğun olduğuna kani bulunuyoruz.

İngiliz Seçimleri

İngiltere'de ay sonunda yapılacak seçimlerde, işçi hükümetinin iktidarda sandalye sayısını çoğaltarak kalacağı bildirilmektedir. Yapılan tahminlerin doğruluk derecesi, bu dergi satışa çıktığı zaman anlaşılmış bulunacaktır. Ancak muhafazakâr partinin içinde bulunduğu dağınıklık ve henüz liderinin millete ve kendi partisine kendisini kabul ettirememesine kesin gözle bakılmaması, Wilson'un bir baba çehresi olarak halka kendisini benimsetmesi, üstün lider ve başarılı devlet adamlığı, iktidar süresinde ekonomiyi düzene koymaya çalışma gayretlerinin başarısı, Siterli'nin değerini şimdilik koruyabilmesi, iktidara geçiş geçmez devraldığı ekonomik buhranı yenmesi onun şansını şüpheden kurtarmıştır. İngilizler, doktrin doğmasından çok memleketinin meselelerine yönelen bu insana güven duymaktadırlar, seçimde zaferinin gerçek sebebi de bu olacaktır.

İngiliz seçimlerinden sonra, kendi değerleriyle Wilson'un karşılaşacağı en önemli konu, Siterlinin değeri kadar kendileri için hayati olan NATO içindeki kırızdır. Öyle görülüyor ki bu konuda artık ortak bir politikadan söz açmak mümkün değildir. Muhafazakârlar ile işçiler bu konuda ayrı görüştedirler. Gerçekte mesele, İngiltere'nin dünyadaki yeri ve oynayacağı rol meselesidir. Muhafazakârlar Amerika'ya daha az bağımlı bir dış politika gütmeyi ve Avrupa ortak pazarına girmeyi savunmaktadırlar. Bir bakıma, de Gaulle taraftarları ve karşı olanlar biçiminde meseleler ele alınmaktadır. Fransız devlet başkanı, İngiltere de bir iç mesele olmayı başarmış sayılır.

Rodezya konusunda da ayrılık saklanmamıştır. Muhafazakârlar Rodezya başbakanı Smith'e karşı daha yumuşak bir politika güdülmesini istemektedirler. İşçilerin Vietnam politikasını da tamamen onayladıkları söylenemez. Fakat, sanayici ve iş çevrelerini ürktülmeyen ve ekonomiyi yıllardır sürüp giden karışıklıktan kurtarmaya çalışan, kazandığından çok yiyip, dış tediyesi devamlı açık veren İngiltereyi bu durumdan kurtarmak için cesur ve ciddi adımlar atan, teknoloji ve ilmin bütün verilerini endüstride hakim kılmaya çalışan, bir ikinci endüstri devrimi yapmak isteyen Wilsonun, rakiplerinden daha bu iş için ehliyetli olduğu inancı, seçimde yerleşmiş gibidir. Bir yönüyle de gariptir ki imparatorluk nostaljisi içinde olan İngilizlerin gururunu daha çok okşamaktadır. Bütün bu sebepler Wilsonun kazanacağını herkese kabul ettirmiş gibidir.

İşçilerin uzun vadeli programlarının pek azına el atmalarını mümkün kılan, üç kişilik ekseriyetlerini çok geride bırakan bir çoğunlukla iktidara gelmeleri, düşüncüklerini rahatça gerçekleştirme imkânı sağlanacaktır. Wilson iyi bir devlet adamı olduğunu, bu kadar az bir ekseriyetle, başarılı bir idare vermekle teslim ettirmiştir. Fakat, onun gerçek kişiliğini, bundan sonra göreceğiz,

İncelemeler

İşkolu Seviyesinde Toplu İş Sözleşmesi ve Dayanışma Aidatı Meseleleri

Cahit TALAS

Çalışma hayatımız bakımından 1964 ve 1965 yılları Türkiye'de toplu iş sözleşmesi yılları olarak geçmiştir. Halen memleketimizde İş kanununun kapsamı içine giren işçilerin yekünü bir milyonu aşmış bulunmaktadır. Bunlardan 600 bin kadarı sendikalar tarafından imzalanmış olan toplu iş sözleşmelerinin uygulama alanı içindedir. Bu yekünden 380 bin işçi Devlet kesiminde 220 bini de özel teşebbüs kesiminde çalışmaktadır.

Görülüyor ki iki yıl içinde toplu iş sözleşmesi rejimi İş kanununa tabi işçilerin aşağı yukarı yüzde 60 ını kavrayacak ölçüde bir gelişme göstermiştir. Bu oluşum, oldukça güç ve geniş ölçüde iyi niyet isteyen bir mekanizmanın, işçi ve işverenlerimiz tarafından çok büyük güçlüklerle maruz kalmaksızın benimsediğini ve hazmolunduğunu göstermektedir. Bu gelişmede şüphesiz grev hakkının ve sendikaların uzun yıllar yapmış oldukları çalışmaların ve eğitimin derin tesirleri vardır. Fakat bugünkü sonunca ulaşmakta Devlet Kesimindeki işverenlerin gösterdikleri anlayış ve iyi niyet birinci derecede rol oynamış ve bu alanda da Devlet Kesimi öncülük yapmıştır. Hiç bir zaman emeği istismar etme ve bu yoldan kâr hadlerini yükseltme eğilimi içine girmemiş bulunan Devlet, makul hudutlar içinde kalmış bulunan sendika taleplerini tatmin etmekten kaçınmamıştır. Bu suretle Devlet sektöründe imzalanmış bulunan toplu iş sözleşmeleri özel teşebbüs kesimi içinde örnek ve emsal teşkil etmiştir.

Toplu müzakere sistemi Türkiye'de süratle gelişiyor. Fakat bu gelişme tamamiyle zahmetsiz olmamaktadır. Toplu iş sözleşmesi, Grev ve Lokavt kanununun bazı hükümlerinin

çeşitli anlayışlara yer veriş, mahkemelerin ve Yargıtay'ın bazan bir birini nakzeden mahiyetteki kararları ve toplu müzakere sisteminin çalışma hayatına hukuki olmaktan çok iktisadî bir düzen getirmekte olduğunun gözden uzak tutulması, az olmakla beraber bir kısım sendika liderlerinin sorumsuz davranışları ve nihayet her şeyden önce sınıf gelenekleri tam manasile teessüs etmemiş bir memlekette sanayileşmiş toplumların bir müessesenin yerleştirilmek istenmesinden tabii olarak ortaya çıkmakta olan güçlükler karşılaşılan zahmetlerin başlıca kaynağını teşkil etmektedir.

Biz bu incelemenin dar çerçevesi içinde ortaya çıkan zahmetlerin bazılarına değinerek düşüncelerimizi ifade etmeğe çalışacağız.

1. İş Kolu Esasına Göre Toplu İş Sözleşmesi

Türkiye'de toplu iş sözleşmesi müessesesi daha ziyade işyeri esasına göre gelişmiştir. Bunun çeşitli sebepleri vardır. Fakat en başta gelen sebep şüphesiz işkolu esasına göre yapılacak bir toplu iş sözleşmesinin mahiyetinin iyice bilinmemekte olmasıdır. Buna Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 7 ci maddesinin koymuş olduğu yetki kıstasının sendikalarca yerine getirilememiş olmasını da eklemek gerekir. Şimdi bu iki nokta üzerinde ayrı ayrı duralım.

A. İşkolu Esasına Göre Yapılacak Toplu İş Sözleşmesinin Mahiyeti —

Bir federasyonun veya bir millî sendikaların yapacağı ve bir işkolunu memleket ölçüsünde kapsayacak bir toplu iş sözleşmesi esas itibarile bahis konusu işkolunda müşterek olarak düzenlenebilecek konulara taallük eder. Başka bir deyimle iş kolunda esas itibarile çeşitli özellikler ar-

zededen işyerleri bakımından işkolunun imkânlarına, memleketteki hayat standardına, ekonominin genel durumuna, diğer iş kollarındaki ücret seviyelerine ve genel sosyal politikanın icaplarına göre hep birlikte uyulabilecek normları tesbit eder. Bu halile iş kolu esasına göre yapılacak toplu iş sözleşmeleri işkolu bakımından uyulması gereken asgari normları tesbit eden bir çerçeve, bir ana sözleşmedir. Bu toplu iş sözleşmesi tabiatile bahis konusu işkolunda kurulmuş olan her işletmenin hususiyetlerine girmemiştir. Uygulanabilmesi uygulanma kabiliyeti taşıyabilmesi için müşterek imkânlar, temel normlar içinde kalması zaruridir. Her işletmenin kuruluş yerleri, yani bölgeler her işletmenin ödeme kabiliyeti, yani iktisadi imkânları, her işletmenin verim derecesi, uygulamakta olduğu teknik ve maliyetler birbirinden ayrı olacağına göre iş kolu esasına göre yapılan toplu iş sözleşmelerinin genel çerçevelerden dışarı çıkması mümkün değildir. İktisadi bakımdan, istihdam seviyesine yapması mümkün olumsuz tesirler yönünden işkolu esasına göre yapılacak toplu iş sözleşmesinin tüm işyerlerini veya işletmeleri bir bütün olarak t e f e r r u a t ı i l e k a p s a m a s ı d a d o ğ r u d e ğ i l d i r . B'naenaleyh iş kolu esasına göre yapılan bir toplu iş sözleşmesi temel normları, asgari müşterekleri, meselâ bütün işkolu için uyulacak asgari ücretleri, azami çalışma sürelerini ve başkalarını tesbit ettikten sonra iş kolu seviyesindeki toplu iş sözleşmesinin taraflarına mensup sendikalar ve işverenler kendi aralarında her işyerinin özel durumunu ve imkânlarını göz önünde bulundurmak suretiyle işletme seviyesinde toplu iş sözleşmeleri yaparlar. Bu münferit, başka bir deyimle işletme seviyesindeki toplu iş sözleşmeleri bütün iş kolu adına işkolu esasına göre yapılmış olan toplu iş sözleşmesinin getirmiş olduğu temel nitelikte ve müşterek olan normlara uymak mecburiyetindedirler. Şu halde bir işkolundaki her işletmenin özelliklerini ihtiva eden iş kolu esasına göre bir toplu iş sözleşmesine bahis konusu nede pratik bakımdan mümkündür.

Böyle olması iktisadi bakımdan zaruridir. Çünkü yukarda da bir nebze değinmiş olduğumuz gibi iktisadi imkânları itibarile her işletme özel bir birimdir. Değişik ödeme kabili-

yetleri vardır. Başka tekniklerle çalışır. Verim dereceleri muhtelifdir. Ham maddelere ve pazarlara uzaklıkları başka başkadır. Bu durumları göz önünde bulundurmaksızın her işletmede yalnız başına cari olacak iş kolu esasına göre yapılmış bir toplu iş sözleşmesi esas itibariyle iki büyük mahzur taşımaktadır. Mahzurlardan biri, bütün işletmeleri marjinal işletmelerin ödeme kabiliyetlerine ve şartlarına indirmektir. Bu suretle ücretlerin ve işçilerin diğer ekonomik ve sosyal menfaatlarının marjinal işletmelerin şartlarına uyarak asgari seviyelerde tutulması gibi bir durum hasıl olur. Halbuki çeşitli çabalar ve çalışmalar sonunda yükseltile verimden işçilerinde faydalanması lazımdır. Aksi takdirde işçiden verimini artırmamasını talep etmek mümkün değildir. Böyle bir durum gelir dağılışı hâdisesini de sosyal adalet ilkelerine uymayan bir istikamette etkiler. İkinci mahzur bu durumun tamamen aksi mahiyettedir. Gerçekten, şayet işkolu esasına göre yapılmış olan bir toplu iş sözleşmesi, taalluk etmekte olduğu iş kolunda ki marjinal işletmelerin imkânlarını ve ödeme kabiliyetlerini gözönünde tutmayarak bütün işyerleri için uyulması gereken tek bir toplu iş sözleşmesi mahiyetinde olursa, hasıl olacak sonuç marjinal işletmelerin yavaş yavaş piyasadan çekilmesi şeklinde olabilir. Bu durum istihdam daralması hâdisesine yolları açar. Toplu İş Sözleşmesi rejiminin kaçınması gereken önemli neticelerden başlıcası budur. İstihdamı daraltan başka bir deyimle işsizlik yaratan bir toplu iş sözleşmesi rejimi gayesinden geniş ölçüde uzaklaşmış demektir. Zira bu suretle bir kısım insanların gelirlerinden yoksun kılmaktadır.

B. İş Kolu Esasına göre Toplu İş Sözleşmesini kimler yapabilir. —

Yukarda işkolu esasına göre yapılacak Toplu İş sözleşmesinin mahiyetine ve iktisadi yönlerine kısaca değinmiş olduk. Şimdi bir işkolunun bütününe ilzam edecek bir toplu iş sözleşmesinin taraflarına temas etmek istiyorum.

Şüphesiz bir işkolunu kapsayacak toplu iş sözleşmesinin tarafları, o işkolunu temsil etme niteliğinde olan kuruluşlar yani sendikalardır. Temsil kabiliyeti, işçiler bakımından, söz konusu olacak işkolunda çalışmakta olan işçilerin çoğunluğunu, başka bir deyimle yüzde 50 den fazlasını sinesinde toplamakta olan fe-

derasyon veya milli sendikadır. Esasında gerçekten bir temsilin olabilmesi için yüzde 50 nin oldukça üstünde bir orana ulaşılmış olması arzuya şayandır. Mevzuat bazı hallerde bu istikamette oranlar öngörebilir. İşverenler bakımından da durum aynı şekilde bahis konusudur. Yani işverenler adına işkolu esasına göre toplu iş sözleşmesi yapacak sendikaların söz konusu iş kolunda çalışan işçilerin yüzde 50 den fazlasını çalıştırmakta olan işverenleri temsil eden sendika olması gerekir. Yalnız işverenler bakımından çalıştırılan işçi kıstasını kabul etmek bazı tartışmalara ve mahzurlara yolları açabilir. Bazı hallerde bir kaç büyük işveren çalıştırdıkları işçi itibarile iş kolunda temsil yetkisini ele geçirebilirler. Bu takdirde şayet işverenler bir kaç sendikaya bölünmüşlerse, bir kaç büyük işveren, işkolu adına toplu iş sözleşmesi yapma yetkisine sahip olabilecek ve binaenaleyh kendi şartlarının ve imkânlarının içinde kalarak müzakereleri yürütmek isteyeceklerdir. Böyle bir durumun hasıl olması küçük ve orta işletmeler bakımından, mevcut diğer işveren sendikaları ile istişare etme mecburiyeti bulunsa dahi, bir çok mahzurlar doğurabilir. Binaenaleyh çalıştırılan işçi kıstas yerine söz konusu olacak iş kolundaki işverenlerin yüzde 50 den fazlasını sinesinde toplayan işveren sendikasını işkolu seviyesinde toplu iş sözleşmesi yapmağa yetkili saymak mümkün olabilir. Ancak bu durumda da toplu müzakerelerde büyük işletmelerin, küçük işletmelerin şartlarına uyma zarureti gibi mecburiyetler hasıl olabilir. Bununla beraber burada meydana gelecek mahzurlar birinci durumda hasıl olacak mahzurlara nazaran daha önemsiz olabilir.

(Devamı var)

Mehmet SEYDA

CINSEL OYUN

Roman

Toplumumuzda ergenlik dönemi sorunları ve saplantılarına, aydın bunalımlarının kaynaklarına derinlemesine inen, orada rasladığı her şeyi açık açık anlatan bir roman.

Ağaoğlu Yayınevi, Fiyatı 10 lira

Yabancı Eş

Yılmaz GÜNAL

Anayasamız, «aile, Türk toplumunun temelidir» demek suretile aile eşlerden birinin veya diğerinin yabancı olmasına göre bir ayırım yapmamıştır. Ayrıca, vatandaşlık bakımından da yapılmış bir ayırma Anayasamızda rastlamak mümkün değildir. Nitekim, «Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür» demek suretiyle Anayasamız vatandaşlığın şu veya bu şekilde kazanılmış ve sonradan elde edilmiş bir vatandaşlık olması bakımından da «Türk» olmada bir farklılık gözetmemiştir. Vatandaşlık bağı ile Devlete bağlı olan herkes «Türk»'tür.

Durum bu olmakla beraber, askerlik hizmetinin görülmesi bakımından eşin «Türk» vatandaşlığını kazanma şekli üzerinde duran bir tatbikat hâlen yürürlüktedir. Koca, kendisiyle evlenmesi dolayısıyla karısının Türk vatandaşlığını kabul etmesi halinde, yine yabancıyla evli olarak kabul edilmekte ve Yedek Subaylık Hizmetini Subay olarak yapma şerefine lâyık görülmemektedir. Askerlik hizmetini er olarak yaptırılarak cezalandırılmak istenmektedir. Şöyle ki, bir kimse Türkiyede ikâmet etmesi dolayısıyla Türk vatandaşlığını kazanca, ana ve babası yabancı olduğu halde, «Türk vatandaşı» olarak kabul edilmektedir. Daha önceki vatandaşlığına bakılmamaktadır. Doğru olan da budur. Artık bu fert Türk vatandaşıdır. Nitekim, Agop yahut Yani bu şekilde «Türk vatandaşlığını» kazanmış olduklarından dolayı bizzat kendilerini askerlik hizmetlerini Yedek Subay olarak yapmaktadırlar. Hattâ, bunların kız kardeşleriyle evlenen bir Türk'te, yabancı ile evli kabul edilmemekte ve askerlik hizmetini yine Yedek Subay olarak yapabilmektedir. Fakat durum, bir ferdin yabancı uyruklu birisiyle evlenmesi ve bu evlenme dolayısıyla eşinin Türk vatandaşlığına girmesi ve kendi vatandaşlığından ayrılması halinde (eski vatandaşlık kanunumuza göre evlenmeyle otomatikman Türk olarak kabul ediliyordu), Türk vatandaşı olarak kabul edilmektedir. Bütün kamusal haklara eş sahiptir. Ancak, kocas kendisiyle evlendi diye, askerlik hizmetini er olarak yapmaya «mahkumdur.»

«Mahkumdur» deyimini kullandık. Zira, «Yabancı kız veya kadınla evli

olmayı» Yedek Subay hakkını kaybettiren bir sebep olarak kabul eden maddenin diğer fıkralarıyla karşılaştırma yapılırca bu sonuca varmak oldukça kolaydır. Diğer fıkralarda, «ordu dışında şeref ve haysiyet bozucu haller âdet edinenler», «ordu içinde veya dışında tardı ve ihracı gerektirecek kadar herhangi bir mahkeme tarafından hüküm giyenler», «hileli müflis olduğu ilân edilenler» Yedek Subaylık hakkını kaybederler. Görüldüğü üzere, «yabancı i'le evli olanlar» yüz kızartıcı suçları işleyenler ve bundan hükümlü olanlarla bir tutulmaktadır. Hattâ, hiç olmazsa durumları onlarla beraber incelenmektedir.

Yabancı ile evli olmanın, hele eşin Türk vatandaşlığını kazandıktan sonra, cezalandırılacak bir suç olduğuna «insan hakları» ve «insancıl» açıdan bakınca inanmak güçtür.

Şayet, Türkle evlenen yabancı uyruklu hanım, Türk vatandaşlığına girmeyi, kabullenmese ve kendi uyrukluğunda kalsa veya Türk uyrukluğuna girse kocası bakımından askerlik statüsü değişmiyecektir. Yine her iki halde de yabancı ile evli kabul edilip er olarak kut'asına sevkedilecektir ki bu yönlü tatbikat açık bir çelişiklik teşkil edecektir.

«Yavru Vatan», «Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır» parolamıza rağmen Kıbrıs uyruklu aslen Türk bir hanımla bir Türk'ün evlendiğini düşünelim. Kocası kanun karşısında «yabancı uyruklu birisiyle evli kabul edilip» tatbikata göre askerliğini er olarak yapacaktır. Eğer Yedek Subayken evlenmişse rütbeleri sökülecektir. Bu davranışta ise yabancı ile evleneni cezalandırma, hiç olmazsa birhakka, bir şerefe lâyık görmeme unsuru açıktır.

Gerçi Anayasa Mahkememiz 25. 10.1963 tarihli kararıyla yabancılarla evlenenleri Dışişleri, Millî Savunma Bakanlıklarında çalıştırılmaması yolundaki Kanun hükmününün Anayasaya aykırı bulmamıştır. Bununla da kalmıyan Anayasa Mahkememiz, üzerinde bir hayli tartışılabilir ve ayrı bir yazı konusu yapacağımız 21.4.1965 te neşredilen bir kararında da, yedek subaylık yaptıktan sonra bir yabancıyla evlenen kimsenin yedek subaylık hakkını kaybetmesini de Anayasaya aykırı bulmamıştır.

Fakat bunun evlilikte hanımın yabancı uyrukluğunu yani kendi vatandaşlığını seçmesi haline inhisar ettiğini anlamak lâzımdır. Yahut devamlı meslek olarak askerliği seçmek isteyenler hakkında belki uygulanabilir.

Bunu böyle kabul etmezsek, şöyle garip durumlar ortaya çıkmaktadır. Yabancı birisiyle evlenen kimse, esiyle geinmese ve ayrılırsalar. Sabık karısı Türk vatandaşlığında kalsa ve kendi eski vatandaşlığına dönmese ve bu arada da askerlik hizmetini yapmayan bir Türkle evlense, yeni kocası askerlik hizmetini Yedek Subay olarak yapabilecektir. Halbuki, aradan geçen zaman zarfında, ayrılmış olduğu kocasıyla aralarındaki geçimsizlik sebebi zail olsa ve yeneden evlenseler. Bu takdirde, kocası askerlik hizmetini yapmaya çağırılrsa yine yabancıyla evli kabul edilip er olarak askerlik hizmetini yapmaya sevk edilmektedir. Aynı şartlarda aynı kanun aynı neticeleri doğurur prensibinin de bariz ihlâline şahit olmaktadır.

Kanunlar bir ihtiyaca cevap vermek için yapılır. Himaye edilmek istenen bir değer vardır. Acaba yabancı ile evlenmiş olan Türk vatandaşının Yedek Subay olabilme hakkına diğer şartlar bakımından sahipken cezalandırılmasında himaye edilmek istenen değer nedir.?

Kadın - Erkek nüfus dengesini korumak mı? Bunu zannetmiyoruz. 1963 evlenme istatistiklerine göre 246 Türk kadınının yabancı erkeklerle evlenmesine karşılık 175 Türk erkek yabancı kadınla evlenmiştir.

Eğer, «Memleket'in yüksek menfaati» bakımından «Askerî sır» gereğiyle hareket edilmişse, bugünkü müsterek savunma sistemi karşısında yabancıyla evlenmiş olmasından (hele bu Batı Blokuna ve NATO veya CENTO memleketlerine mensup bir kimse olursa) kendi vatandaşından süphelenmek haksızlık olur.

Er olarak askerlik hizmetini yapmak mümkündür. Yeter ki bu bir seçimlik şekilde olsun. Yahut bir şerefe lâyık görülmemek şeklinde anlaşılsun. Nitekim bazı memleketlerde, Üniversite mezunlarına er olarak askerliğini yaptırdıktan sonra Yedek Subaylığa nazaran çok daha kısa bir süre askerlik yaptırıldığından er olarak yapmayı seçenler çoğunlukta-
dır.

Memleketimizde Sosyal Hizmetlerin Çeşitleri

Emel BAŞCI

Memleketimizde sosyal hizmetlerin tarihinin eski olduğunu, bunun eski olduğuna ve ne şekilde geliştiğine geçen yazımızda değinmiştik. Sosyal hizmetlerle ilgili uygulamaların daha eski tarihlere kadar inmesine karşılık, ülkemizde sosyal hizmetler bir çok alanlarda hâlâ ihtiyaca cevap veremeyecek durumdadır. İleri memleketlerde daha ziyade ikinci ve üçüncü derecede ihtiyaçların karşılanması ile ilgili bulunan sosyal hizmet ülkemizde, ekonomik problemlerle de yakinen ilişkilidir. Bu bakımdan yurdumuzda öncelikle ele alınmasına çalışılmış hizmetler şunlardır :

I — Çocuk ve aile refahı hizmetleri II — Erişkinler yararına yapılan sosyal hizmetler III — Yaşlılarla ilgili sosyal hizmetler.

I — Çocuk ve aile refahı hizmetleri :

A. Ana ve çocuk sağlığı hizmetleri: Memleketimizin en önemli gerçeklerinden biri de hiç şüphesizki çocuk ölümlerinin oranının yüksekliğidir. Elimizde sağlam istatistik kayıtların bulunmamasına rağmen 1958 yılında orta ve doğu Anadolu köylerinde yapılan bir örnekleme etüdünde bu oran binde 165 i bulmuştur.

Bu amaçla, Ana ve çocuk sağlığı merkezleri kurulmuş ve başta ana ve çocuk sağlığı merkezleri, şube istasyonları ile doğum ve çocuk bakımevleri, devlet ve numune hastaneleri, sağlık merkezleri ile sağlıkla ilgili hizmetin karşılanması yoluna gidilmiştir.

B. Korunmaya muhtaç çocuklar : 6972 Sayılı Kanuna göre Beden ruh ve ahlâk gelişimi tehlikede olup;

1 — Anasız babasız
2 — Ana babası belirsiz
3 — Ana babası tarafından terk edilen

4 — Ana ve babası tarafından ihmal edilip, fuhuşa, dilencilığe, alkollü içkileri ve uyuşturucu maddeleri kullanma veya serseriliğe sürüklenme tehlikesine maruz bulunan çocuklara korunmaya muhtaç çocuklar denir.

Bu kanunla Milli Eğitimi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıkları ile mahalli belediye ve özel idarelere korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili hizmetler bırakılmıştır.

Bu kanunun getirdiği bazı çareler ise şunlardır.

1 — Çocuğun bizzat ailesi içerisinde korunması

2 — Ailenin bulunmaması veya çocuk için tehlikeli durumlar göstermesi halinde çocuğun bir başka aile yanında (yani koruyucu aile) yerleşmesi

3 — Çocuğun bir müesseseye yerleşmesi,

1 — Ailesi ile birlikte yaşayan çocukların durumu bir çok hallerde daha karmaşıktır. Bir ailede çocuk sayısının az veya çok olması psikolojik güçlükler, aile sayısı ile ilgili ekonomik güçlükler ana babanın ruh sağlığı ile ilgili sosyal güçlükler sosyal yardımı gerektiren durumlardır. Bu gibi problemlerin çareleri aile ile devamlı çalışan sosyal hizmet uzmanlarının görevlerindedir.

2 — Koruyucu aile : korunmaya muhtaç çocukların, giderleri ilgili makamlar tarafından karşılanmak üzere, bakım ve yetiştirilmesini sağlayan belli koşullara sahip aile demektir. Bugün için Ankara'da 96 (1963 kayıtlarına göre) aile koruyucu aile olarak korunmaya muhtaç çocuğu barındırmaktadır.

3 — Müessese bakımı, çeşitli sebeplerle ailelerinin dışında yaşamak zorunluluğu bulunan çocukların resmi kuruluşların ve özel teşekküllerin koruyuculuğunda, bu göreve özellikle bağlı personelin idaresinde yapılan müşterek sosyal yardımdır.

a — Yatılı müesseseler : Çocuk Bakım yuvaları ile yetiştirme yurtları bu görevi yerine getiren müesseselerdir.

Memleketimizde Çocuk Esirgeme Kurumu en fazla çocuk yuvasına sahip bir kuruluştur. 0-6 yaş arası çocuklara bakmakla görevli bulunan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, 7-18 yaş arası (bazı hallerde daha ileri yaşları da kapsıyan) çocuklara

yetiştirme yurtları ile bakmaya görevli Millî Eğitim Bakanlığı yurdun çeşitli bölgelerinde kurumlara sahip bulunmaktadır. Bu kurumların en büyük sorunu, yeterli sayıda ehliyetli personel ihtiyacı ve çocukların psiko - sosyal gelişimi için yeterli imkânların olmaması çocuk sağlığı bakımından kötü koşulların bulunmasıdır.

Çocuklar buralarda adeta toplum ve çocukluk hayatından uzak yaşamaktadırlar.

b — Gündüzlü müesseseler : Şehirleşme sorunları ile birlikte çalışan annelerin sayısı ile ilişkili gündüzlü müesseseler önem kazanmıştır. İş kanununun 61 ci maddesinin gerektiği gibi uygulanmaması, gebe ve emzikli kadınların çalıştırılması şartları, çalışanların çocuklarının yararına açılacak kreş ve çocuk bakım yurtlarının açılmaması bununla ilgili problemlerin çoğalmasi ile sonuçlanmıştır.

Elimizde emin istatistiklerin bulunmamasına rağmen Adalet Bakanlığı İç İşleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Md. kayıtlarına göre çocuk suçluluğu gittikçe artmakta ferdi ve sosyal - psikolojik sebeplerle suç işleyen çocuklar sosyal yardıma ihtiyaç hissettirmektedir.

Okul hayatındaki düzensizliklerle, basın ve filimlerde suçluluğu ilerletici önemli etkenlerdir. Yurdumuzda serseri çocuklara, dayanışmayı gerektirecek tesirler bulunmamakta yeni yeni çocuk büroları ve kreşleri yoluna gidilmektedir.

Uzun tartışmalarla ertelenen çocuk mahkemeleri kanun teklifleride bu amaçla çalışabilecek, çocuk suçluların korunmasında, yargılanmasında, işlenmesinde sosyal hizmet görevlileri ile ilgili adli personel sosyal hizmeti en geniş şekli ile uygulama imkânına kavuşacaktır.

d — Evlât edinme, çocuğu öz ailesine bağlayan bağların kırılmasını, manevi ana - baba ile yeni bağların kurulmasını içine aldığından dolayı özel kuruluşlarda müracaat edilen bir şekildir. Medeni Kanunumuzun bu konu ile ilgili hükümlerinin esnekliğe yer vermemesi nedeniyle kişiler arası sosyal dayanışma ve yardımlaşma, kimsesiz çocukların korunması amacını güden bu konu çok zaman yetersiz kalmaktadır.

e — aile rehberliği; evlilik ve aile rehberliği ile ana baba - çocuk ara-

sındaki ilişkilerin sağlam esaslar içe risinde yürümesi ailelere yardım amacını kapsar. Birçok ailevi problemin ehliyetsiz kimselere açılması aslında ailenin aleyhine birçok sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu bakımdan rehberlik hizmetleri bu soruna eğilerek yeni uygulamalara başlamıştır. Rehberlik ve araştırma Büroları - Ruh sağlığı merkezleri - okul aile birlikleri, Ziraat Fakültesi Ev Ekonomisi kürsüsü çalışmaları bu konuya örnek olarak verilebilir.

f — Öğretim ve Eğitim hizmetleri; memleketimizin yaşama düzeyi içerisinde eğitim ve öğretim hizmetleri ana konuların başında geldiği bir gerçektir. Eğitim düzeyi ile Sosyal güvenlik - sosyal yardım hizmetleri arasında doğru bir orantı görülmektedir.

Parasız öğrenim, yatılı devlet okulları, çeşitli bakanlıkların vermiş olduğu burslar, krediler mesleğe yönelen sanat, tarım, sağlık, okulları, çıraklık kurumları sosyal hizmet açısından önemli olan hizmetlerindedir. Ancak sayı bakımından memleketin koşulları ile yeterli değildir. Bu amaçlarla da çalışmalar yapılmaktadır.

II — Erişkinler yararına yapılan sosyal hizmetler :

A — Sağlık Hizmetleri; Koruyucu hekimlik, tedavi edici hizmetlerin çoğunun ufak ücretlerin karşılığında sağlanması ve hastanelerde kurulmaya başlayan Sosyal Hizmet servislerinin çalışması birçok bakımdan yardıma muhtaçların mediko sosyal ihtiyacını karşılamaya doğru atılan adımlardandır.

1 — Sıtma ile savaş

2 — Tuberkülozla savaş

3 — Güney Doğu illerindeki trahom, Doğuda Cüzam Karadeniz ve Hatay bölgelerinde Kancalı kurt, bazı illerdeki frengi, akıl ve ruh sağlığı önleyici tedavi edici izleyici hizmetleri memleketimizin belirli sosyal hastalıklarına karşı yapılan çalışmaları içine almaktadır.

B — Rehabilitasyon Hizmetleri : doğuştan, hastalık, kaza ve yaralanma sebebi ile bedeni ve ruhi kabiliyetlerini, becerilerini kısmen veya tamamen kaybeden bir kimsenin geriye kalan kudret ve kabiliyetlerini tıbb, psikolojik sosyal ve mesleki yönden en yüksek seviyede düzelterek toplum içinde bağımsız yaşaması ve sa-

kathığına uygun bir işe yönettirilerek kazanç sağlayan ve vergi veren bir kimse haline getirilmesidir. Rehabilitasyon Tıbbi - Endüstriyel - sosyal olmak üzere üç şekilde uygulanır.

1955 yılı istatistiklerine göre % 10 örnekleme usulü ile 324 bin sakat bulunduğu ve bunun genel nüfusa oranının 13,5 olduğu saptanmıştır. İstatistikler trafik ve iş kazaları, mesleki hastalıklar yüzünden sakatların çoğaldığını göstermektedir.

Bugün yurdumuzda rehabilitasyonla uğraşan 16 kurum vardır. Toplumda modern anlamda bir rehabilitasyon programının uygulanması, topluma asalak yaşama çabasından kaçınan binlerce sakatı beceri sahibi, işine intibak etmiş bir insan olabileceklerini ispatlama ilkesine dayanmaktadır.

C — Sosyal güvenlik; ferдин toplum içindeki yerini tutmasına ve onun bir toplumun üyesi rolünü yüklenmesine yardım eden hizmetlerin toplamını kapsar. Sosyal güvenlik sistemi, halk sağlığı - eğitim gelişmesi gibi sosyal hizmet programlarını doğrudan ilgilendirir. ,

Sosyal güvenlik kavramı yeni bir kavramdır «geniş anlamıyla bir memleket halkının bu gününü ve yarınını güven altına almayı amaç sayan ve birbiri arasında sıkı bir birlik ve ahenk bulunan müesseseler topluluğu dur» olarak tanımlanabilir. Diğer bir deyimle, «sosyal güvenlik; herhangi bir mesleki veya sosyal riskten ötürü geliri veya kazancı kesilmiş kimselerin başkasının yardımına lüzum kalmaksızın geçinme ve yaşama ihtiyaçlarını sağlayan bir sistemdir.»

Bugün hemen bütün ülkelerde ilk olarak ele alınan ve büyük önemi kapsayan sosyal güvenlik batı ülkelerinde 100 yıla yaklaşan bir geçmişi olduğu halde, ülkemizde işçilerin çoğunluğunu kapsama içine alan ilk sosyal güvenlikle ilgili toplu metin (3008 sayılı iş kanunu) 1936 yılında yürürlüğe girmiştir. Ancak yurdumuzda sosyal güvenlik sisteminin gelişmesi yönünde yapılan çalışmalar ekonomik imkânlarla bağlı olarak sınırlı kalmış ve mevcut metinle ilgili tedbirlerin uygulanmasına 1946 yılından itibaren başlanılmıştır. Diğer deyişle Türkiyenin sosyal politika tarihinde hızlı gelişme devresi, 1945 yılında Çalışma Bakanlığının kurulmasından sonra başlar.

Bugün Türkiyede, ücretli ve aylıklı olarak tarım dışı alanlarda 2.900.000 faal nüfusun % 38,4 ü sosyal sigortalar kurumu T. C. Emekli sandığı, Askeri fabrikalar tekaüt ve Muavenet Sandığı ile T. C. Devlet Demiryolları ve limanları işletmesi Emekli sandığının sağladığı sosyal güvenlik sisteminin kapsamındadır.

Bu sandık ve kurumlar ayrı ayrı örgütlere bağlı olup tatbik ettikleri sistemlerde birbirine göre farklı bulunmaktadır.

Tarım işlerinde, çalışanlar ile birlikte 13.000.000 çevresinde olan faal nüfusun ancak % 8,6 sının sosyal güvenlikleri yukarıda söz konusu edilen örgütlerce sağlanmış bulunmaktadır. Bu durum, konunun önemini ortaya koymaktadır.

İktisaden az gelişmiş olan memleketimizde sosyal güvenliğin sağlanacağı himaye ve yardımlara ihtiyaç fazladır. Bu alanda, kalkınma planının 15 yıl içinde öngördüğü hedefleri aşağıdaki şekilde bir tasnife tabi tutabiliriz.

a — Herkes için ihtiyarlık ve sağlık sigortalarını kapsayan genel bir sosyal güvenlik düzenine gidilmesi,

b — Bütün sosyal güvenlik çalışmalarının bir elden yürütülmesi,

c — Sigorta priminin tamamına ödeyecek olan serbest meslek erbabı, esnaf ve sanatkârların, sosyal güvenlik düzeni içine alınmaları,

d — Sürekli işçi niteliğini taşıyanlar için işsizlik sigortası kurulması,

e — Sigorta fonlarının, iktisadi kalkınma hedeflerine sigortacılığın mahiyetine, uygun bir şekilde ve bu fonlarla karşılanacak yüklemelerin sürekliliği ve emin olarak yerine getirecek şekilde işletilmesi.

Bilindiği gibi tedbirlerinin etki de recesi, ekonomik kalkınma, toplumun kaynakları ile ilişkili olan sosyal gelişmeler, memleketimiz için, henüz halkın tamamına hitap eden bir anlam taşımaktan uzak bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile mevcut sosyal güvenlik imkânlarını, bu haklardan faydalananlar için temin ettiği sevlerin gerek miktar, gerek nitelik bakımından ağırlığı gelişmiş ülkelere kıyasla küçük çapta kalmaktadır.

Diğer taraftan, Anayasamızın 48. maddesinde herkesin, sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu bu hakkın sağlanması için sosyal sigortalar ve sos-

yal yardım teşkilâtı kurma ve kur -
durmanın Devletin ödevlerinden bu -
lunduğu belirtilmiştir.

Sosyal güvenlik alanında kalkın -
ma plânına göre atılmış önemli bir a -
dım da sosyal sigortalar kanununun
hiç şüphesiz eskisine nisbetle çalışan
sınıf lehine bir çok yenilikler getir -
miş olmasıdır. Şu şekilde özetleyebi -
liriz :

Yeni kanunda İşçi Sigortaları Ku -
rumunun adı Sosyal Sigortalar Ku -
rumu olarak değiştirilmiştir. Yine
aynı kanun tek kimse çalıştıran iş
yerlerindeki kapsamına almış bulun -
maktadır. Adı geçen kanunun hasta -
lık sigortası mevzuunda getirdiği en
önemli yenilik hastalık sigortasının,
sigortalının eşi ve geçindirmekle yük -
ümlü olduğu çocuklarına teşmilidir.
Söz konusu kanun ölüm sigortası ile
ilgili olarak çalışanlar lehine bir ta -
kım yenilikler getirmiş bulunmaktadır.
Sigortalının dul karısının yeni -
den evlenmesi ile kesilen aylığı, ev -
lenmenin son bulması ile tekrar ken -
disine bağlanmaktadır.

Aynı şey muayyen kanuni şartlar
altında aynı durumdaki kız çocuklar
içinde söz konusudur. Ayrıca sonraki
kocasından da aylık almağa hak ka -
zanan dul kadına bu aylıklardan faz -
la olanı ödenir.

Yeni kanunun getirdiği bir diğer
yenilik «isteğe bağlı sigortadır.»

Görüldüğü üzere, yeni sosyal sigor -
talar kanunu ile 1946 yılından iti -
baren çeşitli fasılalarla kabul edilmiş
iş kazaları ile meslek hastalıkları ve
anlık sigortaları kanunu, malûliyet,
ihtiyarlık ve ölüm sigortaları kanun -
ları ortadan kaldırılmakta, ayrı sigor -
ta kolları tek bir kanun içinde ve ö -
nemli değişikliklerle yürürlük kazan -
maktadır. Yeni sosyal sigortalar ka -
nununun uygulama alanı önümüzde -
ki yıllarda süratle gelişebilecektir.
1965 yılı tahminleri ve aşağıdaki
tablo bu gelişmenin ilk işareti olarak
belirmektedir.

Kaynak : Sosyal Sigortalar Kuru -
mu iş ve faaliyet istatistikleri

Devlet memurları kanunu ise (657
numaralı kanunla kabul tarihi 14.7.
1965) sosyal haklar ve yardımlar ko -
nusunda aşağıda sayılan yenilikleri
getirmektedir. a) Emeklilik hakları
b) Hastalık ve anlık sigortası c)
yeniden işe alıştırma d) ek sosyal
sigorta e) Emeklilik ikramiyesi f)
Devlet memurları için konut g)

mahrumiyet yeri ödeneği h) Öğre -
nim bursları ve yurtları ı) aile yar -
dımı ödeneği j) Doğum yardımı ö -
deneği k) Ölüm yardımı ödeneği l)
tedavi yardımı ödeneği m) Cenaze
masrafları n) giyecek yardımı o)
giyecek yardımı p) yakacak yardımı

III — İhtiyarlık hizmetleri : Yur -
dumuzda ortalama yaş 55 - 60 ara -
sında olduğuna göre toplumumuz a -

det ve geleneklerinin yaşlıların terk
edilmesi ve yalnız yaşamasına yer ve
recek nitelikte değildir. Bu nedenle,
konu şehirleşme ile gelecekte daha
büyük bir öncelik kazanacaktır.

Umumi Hıfzıssıhha Kanununun
20. maddenin 13 cü fıkrası, Beledi -
yeler kanununun 15 ci maddesi 45 ci
fıkrası ihtiyarlarla ilgili güçsüzlük
(düşkünler) evlerinin açılmasına ait

TÜRKİYE
İ
BANKASI

PARANIZIN
İSTİRBALİNİZİN
EMNİYETİ

TÜSTAV

açıklamalar yapmıştır. Fakat bu hizmetlerin her yerde bu kanunlar çerçevesinden ele alındığını söylemek doğru olmayacaktır. Sosyal hizmetler akademisi sene içi saha uygulama alanlarından biri olarak bu müesseselere eğilerek, bu konuda modern sosyal yardımın nasıl yapılacağına dair örnek çalışmaları Ankara güçsüzler evinde ve paralı Ankara huzur köşkünde geliştirmiştir.

Sosyal Hizmetlerin çeşitli uygulama alanlarındaki programlarında, memleketimizde yapılan çalışmalar birçok kuruluşun ve kanunların çerçevesinde belirli bir sosyal hizmet

politikası güdülmeyen yapılan uygulamalardır. Bilinçsiz ve plansız şekilde yürütülen, hiçbir dağınık değerlendirmeye bağlı tutulmayan bu çalışmalara yeni bir görüş açısından, koordine bir anlayışla bakmak, kanunun olumlu çözüm yoludur.

- 1 — Cahit Talas, İçtimai, İktisat, Ankara 1961.
- 2 — Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı - İş ve İşçi Problemleri 1965
- 3 — Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı 5 Yıllık Kalkınma Plâni
- 4 — Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı 1966 Yılı Programı.
- 5 — Başbakanlık Devlet Personel Dairesi, Devlet Memurları Kanunu.

Tablo : sosyal sigortalar kurumu-na bağlı sigortalı durumu 1960=100

Yıllar	Sigortalı Sayısı	Genel Endeks	Zehirlenme Endeks
1960	620.900	100	100
1961	688.819	111	111
1962	680.125	110	106
1963	718.120	116	106
1964	765.317	123	107
1965 (tahmini)	800.000	129	105

Ne Diyorlar

İNÖNÜ'NÜN Beyanâtı

«Mecliste ve memlekette önemli hâdiseler olmaktadır. Siyasî hayatımızı toptan ve kısaca tahlil etmek, durumu nasıl gördüğümü vatandaşlarıma söylemek bana zarurî görünmüştür.

Seçimden sonra, tahmin etmediğimiz bir siyasî anlayış iktidar partisine arız oldu. Biz sanırdık ki, seçimi kazanmış olan parti yurttaşlara şöyle diyecek : «Memlekete hizmetler yapmak için millet hayatında dört senelik bir devre elimize geçmiştir. Bu mühlet içinde yapacağımız hizmetler ondan sonraki siyasî hayatımızı tayin edecektir. Yani, iktidar ya devam edecektir, ya değişecektir.»

Geçmişte geçirilen bunca tecrübe ve alınan derslerin 1965 seçimlerinden sonra getireceği zihniyet böyle olmalıydı.

Memleket tam aykırı bir anlayışla karşılaşmıştır. Seçimi kazanan parti derhal, iki hevesle ortaya çıkmıştır. Mecliste ve Senatoda muhalefetten kurtulmak, Meclislerin dışında muhalefetten kurtulmak. Bunun için telâşla bir takım radikal tedbirlerin bulunması ve bunların sür'atle uygulanması yolu aranmıştır. Sanılmıştır ki böylece, iktidardan bir daha gitmemek kabil olacaktır.

Bu gayeyle açılan yol, tabiatıyla, partizanlık yolu ve şiddet yoludur. Böyle olunca her şiddetli tedbir gibi mukavemet yaratmıştır. Nihayet en şiddetli siyaset cere-

yanları yürümeye başlamıştır. Bugün içinde bulunduğumuz durumun temel sebebi budur.

İktidar partisine hâkim anlayışa göre, muhalefet partilerinin Meclislerde silinmesi birinci ihtiyaçtır. Bunun kanunları, bunun siyasî ve idarî tedbirleri tatbik olunmak lâzımdır. Az bir zamanda bu tatbikat devresine geldik, Kanunî tedbir, seçim kanunudur. Tasarlanan seçim kanunu ile muhalefeti Mecliste ve bilhassa Senatoda geniş ölçüde silmek hevesi güdülmektedir.

Muhalefet bir kere parlamentodan silindikten sonra memleket içindeki iktidara karşı muhalefet akımları, vatanseverlikleri ne bakılmaksızın komünistlik takibatıyla yıldırılacaktır. Bugün bu tedbirler ağıktan meydana gelmiştir. Bu tehlikeli hevesler, siyasî partileri ve bütün teşekkülleri derhal bir araya getirmiş ve onları rejimi kurtarma çabasına sevk etmiştir.

İktidar Partisi, önce sandığı gibi Mecliste sür'atli netice alamayacağını çabuk anlamıştır. İstisnasız bütün muhalefet, rejimi bambaşka hüviyete götürecektir. Seçim kanunu karşısında bütün imkânları kullanarak toplanmıştır ve direnmıştır. İktidar Partisi bu çetin engeli kolay aşamayacağını görmüştür.

Komünistlik takibi 15 yaşındaki ortaokul talebesini hapse atacak kadar soysuzlaşmış bir tarzda başlamıştır. Ancak haber

vereyim ki gelecek olaylar hem daha açık mahiyetli, hem zarar vermekte daha cüretli görünüyor. Gayretliler birini ihbar edecek ve bu yoldan kudret sahibine sadakat yarışı yapacak. Bu ancak iktidar partisinin kudretiyle, vasıtalarıyla yürütülebilir. Nitekim iktidar partisi tarafından yürütülmektedir.

Bu vaziyette iktidar partisini ve memleket aydınlarını, sağduyulu vatandaşlarını uyarmak isterim. 1966 ta Türkiye'nin bu hale getirilebileceğini zannetmek çok yanlış bir hesaptır. Böyle hesaplardan birbirimizi korumak için birbirimize iyi niyetle yardımcı olmaya çalışmalıyız. Türkiye'de müteceviz irtica hareketleri hep böyle ve başlangıçta muvaffak olacak sanılarak başlatılmıştır. Ama bunların hepsi, harekete geçen ilerici kuvvetler tarafından altilmiştir. İhbarcılık sanatını ve sadakat nümâyişlerini yapmak isteyenlerin güvendikleri siyasî iktidar kendi başının derdine düştüğü vakit bütün tahrikçiler bir anda ortadan kaybolurlar ve mütecevizler tek başlarına bırakırlar. Tarih tecrübesi bu dur. 1966 da bunun bir daha denenmesine aziz milletimiz lâyık değildir.

Şimdi, benim söyleyeceğim şudur : İçinde bulunduğumuz durum bizi kısır ve zararlı yerlere götürüyor. Buna ihtiyaç yoktur. Bunda iktidar içinde ve iktidar dışında bulunan vatandaşlar için yalnız zarar vardır. Ben AP ile 27 Mayıs sonrasının buharlı günlerinde beraber çalıştım. Hem tecrübeli, hem basiretli, hem vatanperver bir çok insanlar tanıdım. Benim kanaatimce bugün müsbet tesirler ifrat tesirlerine boyun eğmişlerdir. Bu, memleket için büyük kayıptır.

Vakit tamamiyle geçmemiştir. Vahim tehlikenin henüz başındayız. İktidar partisi hâdiselerin şiddetli tepkisini beklemeden doğru yolu kendi içinde bulmalıdır. İktidar partisi hem itibarını koruyan, hem memleketi koruyan tedbirlere Türkiye'nin huzurunu ve kendisinin dört sene sükûnetle çalışıp muvaffak olmasını sağlayabilir. Meclis içinde iktidarı hiçbir yere götürmeyen kaba kuvvet memleket içinde de kendisini hedefine kavuşturamayacaktır. İktidara karşı olan siyasî cereyanlar Mecliste de, memlekette de yılmayacaklardır.

Demokrasi buhranı geçiren her memlekette, seçim kanunu rejimin bir düğüm noktasıdır. Böyle bir memlekette, seçim kanununda, muhalefetle mutabakat aramadan iktidara karşı olan büyük vatandaş kütlelerinin Meclislerde temsiline darbe vuracak değişiklik yapılması doğru değildir. Bir iktidarın bu kaideye riayet etmemesi, seçim tedbirleriyle bir daha iktidardan gitmemek hevesinde olduğunu gösterir. Ancak bu hevesin muvaffak olmadığı, gitmeyi hem çabuklaştırıp, hem ıstıraplı hale getirdiği tecrübeyle sabit olmuş bir gerçektir.»

Çan Yayınları

P.K. 1034 - Galata - İstanbul

Ç Ö P L Ü K

Carolina Daria De Jesus

Çev. : Betül ÖZTOPRAK

10 Lira

Demirel'in Beyanatı

Adalet Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirel kendisinden CHP Genel Başkanının bugün basında çıkan beyanatı hakkında ne düşündüğü sorusuna aşağıdaki cevabı vermiştir :

«Anlaşıyor ki, CHP Genel Başkanı Cumhuriyet Halk Partisi idarecilerinin Millet Meclisinde Anayasanın 89. maddesine dayanarak yapmış oldukları engellemenin meclisi ve hükümeti çalışamaz hale getirmeleri karşısında umumî efkârda uyanan hoşnutsuzluğu bertaraf etmek maksadıyla birkaç gün evvelki beyanatında teşvik etmiş olduğu gurup idarecilerinin yardımına koşmuş oluyor. Bu beyanata in'ikas eden zihniyet bizce malumdur. Üslup ise her zamanki gibi muğlaktır.

Bahis konusu beyanatta çok şayanı dikkat olan hususlar vardır. CHP Genel Başkanı bütün muhalefet adına hatta daha da ileri, bütün millet adına konuştuğu kanısındadır. İkinci nokta CHP genel başkanı kendisini adeta kanunların ve milletin üstünde farzederek konuşmaktadır. Üçüncü husus, üçbuçuk senelik kendi iktidarları zamanında seçim kanunlarında her seçim arefesinde olmak üzere iki defa değişiklik yaptıkları halde muhalefetin taleplerine hiç ehemmiyet atfetmedikleri ve bugünkü seçim münakaşasının sebebinin bizzat CHP idarecileri olduğu ve seçim kanununda yapılmış olan değişikliklerin hem memlekete hem de kendilerine zarar vermiş bulunduğunun kaale alınmamış olmasıdır.

Dördüncü hakikat ise şudur :

Adalet Partisi seçim kanununu meselesinde iktidara geldikten sonra değil fakat, gerek seçim kanunlarının CHP tarafından değiştirildiği sırada gerekse seçim beyannamesinde düşüncelerini meclislerde ve yurdun her köşesinde açıkça beyan etmiştir. Bu itibarla henüz dört ayını yeni doldurmuş bir hükümetin iktidardan gitmek gibi bir kaygısı olmayacağı tabiidir. Seçim kanununun değişikliği böyle bir maksatla değil istikrarlı hükümetler kurulması zaruretinden hareket edilerek rejimin dejenere edilmemesi için talebedildiği inkâr kabul etmez bir gerçektir.

Bu beyanatta diğer calibi dikkat bir nokta da bağımsız olan mahkemelerin görev ve yetkisine müdahalede bulunulmuş olmasıdır. Mahkemelere intikâl etmiş meseleleri münakaşaya devamla siyasi polemik mevzuu yapmak sanırız ki, hem kanunlara aykırı hem de müstakil Türk hakiminin vazife ve iradesine müdahale etmek tir. Beyanatta Adalet Partisi mensuplarını bölme teşvik edici kısımlar da mevcuttur. Adalet Partisi kurulduğundan beri bu taktiğe defalarca müracaat edilmiştir. Ancak her defasında bundan medet umanların mahcup olduğu görülmüştür.

CHP Genel Başkanı kendi partisinden ve topyekûn muhalefetin sözcülüğünü yapacağı kafi bulmamış gibi bir de Adalet Partisi içinde bulunan (Basiretililere) de hitabetmeği unutmamış. Bundaki kastın Adalet Partilileri basiretiler ve basiretsiz-

ler diye bir tasnife tabi tutmak olduğu anlaşılıyor. Adalet Partisinin ve Adalet partilerinin başkalarının ne iltifat ne tarzine ihtiyacı olmadığı gibi bu kabil ayırıcı sözlerin karşısında nasıl hareket ettikleri de maziden müşahade edilmiştir. Şimdi de bazı hakikatleri biz açıklayalım :

Her şeyden önce CHP genel başkanının beyanatının mesnesi gerçekler değildir. Bu itibarla hadiseler yanlış vazedilerek söylenmesine çok evvelden karar verilen ve seçimden önce ve sonra müteaddit defalar taraflarından beyan edilmiş bulunan sözler bu kerre başka bir kalıp içinde tekrarlanmaktadır. Bizce bunun manası milletin kararına ve demokratik nizamın icaplarına rıza göstermemektir. Demokratik parlâmenter düzende tehditler ve tahrikler ancak parti menfaatlerini memleket yararları üstünde tutanlara yakışır. Bize gelince tehditlerin bizi ancak millete hizmet yolunda teşvik edeceği, tahriklerin ise büyük milletimizi bölmeğe değil, birlik ve beraberlik içinde hareket etmeğe götürceği unutulmamalıdır.

Türkiye bir hukuk ve kanun devletidir. Türkiye'de hürriyetler vardır. Herşeyin hükümet tarafından sevk ve idare edildiği ve bütün hürriyetlerin hükümet elinde olduğu devirler çok gerilerde kalmıştır. İktidarlar milletin vasisi olmaktan çıkmış bilâkis onun hadimi olmuştur.

Hiç kimsenin, vehimlerinin salkı ile herhangi bir mukni delil ortaya koymadan velevki iktidarları yıpratmak gayesi ile de olsa birtakım aykırı iddialarda bulunmağa hakkı yoktur. Seçim kanunu 1961 senesinde kurucu meclis tarafından hazırlanmıştır. Fakat sonra CHP iktidarları zamanında başka partilerin tek başına iktidara gelmemesi ve bu kargaşalıkta CHP nin memleket idaresini elinde ve inhisarında tutması gayesi ile iki defa değiştirilmiştir.

Bugün mecliste münakaşası yapılan seçim kanunu ise 1961 de kurucu meclisin yapmış olduğu kanuna dönmekten ibarettir. 1961 de hazırlanmış bulunan bu kanunun maksadının muhalefet partilerini meclislerden silmek olmadığını itiraf etmek mecburiyetindeyiz. Eğer, 1961 seçim kanununun maksadı muhalefeti meclislerden silmek idiyse o zaman meselenin bu noktasının da açıklanması gerekir.

Bütün vatandaş kitlelerinin meclislerde temsili mümkün kıldığı iddia edilen yürürlükte olan seçim kanunu 1965 seçimlerinde 750 bin vatandaşımızın oylarının iptâl edilmesine ve büyük bir çoğunluğun da sandık başına gelmemesine sebep olmuştur. Türkiye'de yapılmış olan hiçbir büyük seçimde bu kadar büyük oy ziyatı hatta bunun dörtte biri kadarı dahi olmamıştır. Görülüyor ki, CHP genel başkanının bu husustaki iddiası da mesnetten mahrumdur.

1961 kurucu meclisinin çıkarmış olduğu böyle bir kanunun rejimi bambaşka bir hüviyete götürcek bir kanun olduğu iddiası sadece bu cümleleri kullanabilmiş olmak için bir vasıta olarak alındığını beyan

etmek gerekmektedir. Seçim kanununu engelliyoruz diye, ana muhalefet partisi demokrasiye, anayasaya, millet meclisine ve muhalefet müessesesine büyük zararlar ıka etmiştir. Hükümetin dört aylık bütün icraatının iki ay bir süreyle meclislerde görüşüldüğü bütçe müzakerelerinden hemen sonra 40'ı mütecevaz gensoru önergesi ile ortaya çıkmıştır. Bunların büyük bir ekseriyeti gayri ciddi ve bir kısmı da hükümetin henüz yapmamış bulunduğu icraata mütaalliktir. Bu durum hükümetlerin murakabesinde fevkalade önemli bir yeri olan gensoru müessesesini gerçekten zedelemiştir.

Anayasanın 89. maddesi adeta anayasanın bütün maddelerinin üstüne çıkarılmış ve diğer müesseseler işlemez hale getirilmiştir. Bu maddenin verdiği yetkinin bir engelleme vasıtası olarak kullanılmıyacağı 1961 anayasasının gerekçesinde açıkça hükme bağlanmış olmasına rağmen muhalefetin bu maddeyi makul ölçüler dışında zorlayarak değil sadece seçim kanunu topyekûn millet meclisi ve hükümet çalışmalarını engellemiş olmasından dolayı sevinç içinde bulunduğu hüzünle müşahade ediyoruz. Mesele burada da bitmiyor. Ana muhalefet partisi bu suretle 1961 anayasasına da en büyük darbeyi vurmakta olduğundan habersiz görünmektedir.

Dünyanın hiçbir yerinde hiç bir anayasa meclisleri ve hükümeti çalıştırmamak esasına göre düzenlenmemiştir. Meclislerin ilâ nihaye çalıştırılmaması, bu müessesenin başlıca fonksiyonu olan yasa-yama yetkilerini ortadan kaldırır. Meclislerin hem kanun yapma hem de murakabe vazifeleri vardır. Şüphesiz parlamentolar da bu iki fonksiyon birlikte işler. Ancak ana muhalefet partisi seçim kanununu engelliyoruz diye, bir taraftan hükümeti çalıştırmamakta, diğer taraftan hükümetçe meclise sevkedilmiş olan gece konu kanunu tasarısını, iş kanunu tasarılarını, silâhlı kuvvetler personel kanunu tasarısını, af kanunu tasarısını, tasarruf bonolarının kaldırılmasını öngören kanun tasarısını özel yatırımlar bankası kanun tasarısını, devlet ihale kanunu, kooperatifler kanunu, genel muhasebe kanunu, vesair kanunların çıkarılmasını da engellemiş bulunmaktadır. Bu (benden sonra tufan) zihniyetinin en bariz delilidir.

Ana muhalefet partisi idarecileri menfaatlerini daima memleket menfaatleri üstünde görmekte kendilerinden başkalarının yurt idaresine bir türlü razı olamamaktadır.

Efkârı umumiye tedirginlikleri, kuşukları yaratacak tahrikleri bir kenara atıp hükümet ve meclislerin çalışmasını engelleyici çabalardan vazgeçip demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan muhalefet müessesesinin ciddiyet ve itibarına hâle getirici davranışları bir yana bırakarak her şeyi Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında konuşup halletme temel düşüncesini bir rehber kabul etme gayreti içinde bulunmak gerekir. Büyük Türk milleti tahri-ke ve nifaka son verilerek medeni ölçüler ve usullerle meselelerin çözümmesini arzu etmektedir. Partimiz ve hükümetimiz büyük milletimize hizmet yolunda sabır ve kararlılık içindedir.

MP. Bildirisi

Dün Genel Başkan Osman Bölükbaşı riyasetinde toplanan Millet Partisi Büyük Millet Meclisi Grubu, Meclis çalışmalarını, iktidarın tutumunu ve bu mevzuda Adalet Partisi çevrelerinin giriştikleri propogandaları gözden geçirmiş ve aşağıdaki hususların umumî efkâra açıklanmasına ittifakla karar vermiştir.

«Adalet Partisi, her şeyden evvel mâmur ve müreffeh bir Türkiye'yi kısa zamanda yaratmak vaad ve mes'uliyeti ile iktidara gelmiştir.

Uçan kuştan meded umacak kadar ızdırıp ve sıkıntı içinde bulunan büyük kütelleri, herkese iş, herkese refah parolasıyla âdeta büyüleyerek iktidara gelen Adalet Partisi şimdi vatandaşın hal ve yarınını unutmuş, Seçim Kanunu tertipleriyle, rejimi tehlikeye düşürebilecek yollarla kendi yarınını kurtarmak telâşına düşmüştür.

Geçim Kanunları bekleyen vatandaş, Seçim Kanunlarıyla iktidara yapışmak isteyen Adalet Partisinin her mânâda meşru sayılamıyacak davranışlarının yarattığı huzursuzluk ve «Ne umduk, ne bulduk» hükmünün verdiği ümitsizlik içinde bulunmaktadır.

Adalet Partisi her gün artan ve bilhassa dar ve sabit gelirli vatandaşların geçimini güçleştiren, pahalılıktan başka bir şey getirmemiştir.

Kendinden bir kimsenin yönelttiği bir parti olarak, Adalet Partisine çeşitli bakımdan destek olan ve ona büyük mânevi krediler açan iş çevreleri de, derin bir hayal kırıklığı içinde bugünkü durgunluğun ve siyasî gerginliğin verebileceği neticeleri endişe ile düşünmektedirler.

Kıbrıs mes'elesi vehametini muhafaza etmekte ve buna bağlı olarak çeşitli gaileler ufukta belirmiş bulunmaktadır.

Bütün bu mes'eleseler ve muhalefetin memleket realitelerinden ve tarihten kuvvet alan uyarmaları maalesef Adalet Partisini tuttuğu ihtiras ve inat yolundan çevirememektedir.

Bir kelime ile mâmur ve müreffah bir Türkiye vaadi kısa zamanda yerini huzursuz bir Türkiye'ye terketmiştir.

Gerçek bu olduğu halde Adalet Partisi, eserinden şikâyetçi bir müellif pervasızlığı ile, «muhalefet beni Mecliste çalıştırmıyor, iş yapmama mani oluyor.» gibi fazilet ve ahlâk rejimi olan demokraside yeri olmayan, propogandalarla halkı aldatma ve oyalama politikasına devam etmektedir.

Adalet Partisi, bugün Mecliste rahat bir çoğunluğa sahiptir. Şikâyet ettiği ve değiştirmek istediği Seçim Kanunu kendisine bu imkânı vermiştir. Senato da yarıya yakın ve muhalefet partileri üyelerinin yekûnunu çok aşan bir kuvvetle temsil edilmektedir.

Adalet Partisi, memleketin deva bekleyen sosyal ve ekonomik dertlerine, büyük kütellerin ızdırıp ve sıkıntılarına eğildiği zaman kendisini destekleyecek partiler de bulabilecektir.

Millet Partisi, bunlardan biri olacaktır.

Şu duruma göre, seçim sisteminin değiştirilmesini zarurî kılan hiçbir meşru ve samimî sebep yoktur.

Buna rağmen, Adalet Partisinin seçim kanunu ile oynamak mevzuundaki gösterdiği isticâl, ısrar ancak gizli düşüncelerle ve kanun zoruyla iktidara yapışmak hevesiyle izah olunabilir.

Vaadlerini yerine getiremeyeceğini bilen Adalet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi dışında kalan partileri Millet Meclisinden tasfiye etmek, Senatoyu da bir Adalet Partisi Meclisi haline getirmek, başka partilere verilecek milyonlarca vatandaşın reyinin üstünde kendi tahtını kurmak, böylece hak etmediği bir çoğunlukla parlamentoya hâkim olmak, ihtirası peşindedir.

Seçim sistemini değiştirme teğebbüsü, Adalet Partisinin ihtiras ve emellerinin kilit taşıdır.

Demokratik rejimi de tehlikeye düşürebilecek bu teğebbüs karşısında muhalefetin direnmesi bir meşru müdafaa hareketidir.

Hatta, Adalet Partisinin ihtiraslarına karşı rejimi ve meşruyeti koruma çabasıdır. Adalet Bakanı ve diğer vazifelilerin iddiaları bu gerçeği örtemez.

Millet Partisi ilk fırsatta Adalet Partisinin samimiyetsiz iddialarının muhasebesini, devlet radyosunda ve millet önünde yapacak, yalan ve ifalin saltanatını yıkacaktır.

Meclis çalışmalarının ve daha geniş manasıyla iktidar ve muhalefet münasebetlerinin düzelmesi ve huzurun tesisi ancak, Adalet Partisinin bu ihtirastan vazgeçmesiyle mümkündür.

Samimî uyarmalarının tesirsiz kaldığını gören Millet Partisi, bu gidişin rejim ve memleket için doğurabileceği telâfisi imkânsız zararları önlemek maksadıyla, mevcut Seçim Kanunuyla, derhal seçimlere gidilmesini teklif etmiştir.

Bütçe müzakerelerinde, «Seçimleri yenileriz» diyen Başbakanın ve onun bu sözlerini alkışlayan Adalet Partisi grubunun, teklifimizin müzakeresine dahi imkân vermemeleri, vaktiyle yaptıklarının ucuz bir nûmayıştan ibaret olduğunu ve milletin önüne tekrar çıkmaya cesaretlerinin bulunmadığını açıkça göstermiştir.

Millet Partisine göre bugünkü gidiş karşısında yegâne selâmet yolu seçimleri derhal yenilemektir.

Ahlâka dayanan ve taviz vermeyen bir siyaset anlayışının temsilcisi olan Millet Partisi, prensiplerinden, millî menfaatlardan ve vicdanından başka hiçbir kuvvetin emrinde ve gölgesinde değildir. Tezvir ve iftiralı millet vicdanında tescil edilmiş olan bu hüviyetine hâlel getiremez.

CKMP. Bildirisi

CKMP. Genel Sekreterliğinden bildirilmiştir.

CKMP. Genel İdare Kurulu dün saat 20.30 : 00.30 da olağanüstü bir toplantı yapmış, Seçim Kanunundaki değişiklik

mevzuunda iktidarın tutumunu ve iç politikadaki gelişmeleri incelemiştir.

CKMP. Genel İdare Kurulu, İktidar partisi yöneticilerini mutlak manada hatalı bir tutum ve sorumsuz davranışlar içinde görmektedir.

Halkın hizmet, refah ve huzur ümidiyle vekalât verdiği partinin yöneticileri, halkın dert ve ihtiyaçlarına, sıkıntılarına karşı tamamen duygusuz ve ilgisiz, halka ve halkın menfaatlerine aykırı bir yöne girmiş durumdadır. İktidarı beşinci hizmet ayında millet için hiçbir müsbet işi başarmış görmüyoruz. Hayat pahalılığı artmaktadır. Fakir ve işsiz halk, dar gelirli vatandaş bezgin ve muztardır. Halkın sadet ve selameti, devletin emniyeti ile ilgili temel konularda enerjik hamlelere girilmesini gerektiren iktidar, partizanlarına imkân temin eden ve rejim buhranı yaratmağa sebep olacak davranışlar içinde çaba göstermektedir.

Kıbrıs'ta geçen her an Türkiye için bir kayıp olmaktadır.

İktidar, meşru muhalefeti, halkın sevgi ve tasvibini kazanan başarılı bir hizmetle değil, seçim tekniğinde geriye dönüş ifade eden seçim usulleri ile zayıflatmak istemektedir.

İktidarın muhalefeti eritmek ve yegâne siyasî güç olma temayül ve çabalarını esefle ve endişe ile izlemektedir.

Seçim Kanunundaki değişiklik teğebbüslerini halka hizmet düşüncesinden uzak, hürriyet ve demokratik düzen için rejimi zedeleyici ciddi bir tehlike olarak görüyoruz.

C.K.M.P. Genel İdare Kurulu A.P. yöneticilerinin halka ve hürriyete karşı gidişlerini ve yeni bir rejim buhranı yaratma gafletini, aziz milletimize duyurmayı vazife saymıştır.

TİP. Bildirisi

Son müessif olaylar dolayısıyla Demirel Hükümetinin sorumluluğunu belirten Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar 18.3.1966 günü aşağıdaki bildiriye yayımlanmıştır.

Rejim buhranı had bir safhaya girmiştir. Demirel Hükümetinin AP çoğunluğunu Anayasaya ters bir doğrultuda bir tahakküm vasıtası haline getirmesi sonucunda Büyük Meclis normal çalışamaz duruma düşmüştür.

İktidar icraatına engel olarak gördüğü Anayasayı değiştirmek için iki yol izlenmektedir.

Birincisi, seçim sistemini değiştirip yeniden seçimlere gitmek ve Anayasayı değiştirecek bir çoğunlukla Meclise gelmek.

İkincisi, Meclis dışında Devlet hazinesinden beslenen bir takım Anayasa dışı derneklerin kurulmasını teşvik ve bunların kaba kuvvete başvurmalarını müsamaha ile karşılayarak Anayasa rejimini çıkmaza sürüklemek.

Başbakanın AP nin Temsilciler Meclisinde toplumeu akımlara karşı mücadele-

lede halkı yardıma çağırmasından sonra nurluların yeraltı teşkilatı kurduklarına dair çıkan haberleri de bu doğrultuda değerlendirilmek gerekir kanısındayız.

AP nin muhalefetsiz bir rejim kurmak, hiç değilse muhalefeti sadece şekli bir varlık haline getirmek emelinde olduğu gayet açık olarak görülmektedir.

Şu son bir hafta içinde Büyük Meclis adeta işleyemez bir hale getirildikten sonra Anayasa teminatı altında bulunan hak ve hürriyetlere karşı saldırılar da sıklaşmış bulunuyor.

Siyasal Bilgiler Fakültesi olayını TMTF nin basılması olayı izlemiştir. Ö-nümüzdeki pazar günü İstanbulda Komünizm tel'in bahanesi ile bir miting yapılacaktır. Bu miting sırasında ev adresleri bir kaç gün önce tesbit edilmiş bulunan kişilere ve toplumsal kuruluşlara saldırılması kuvvetli bir ihtimal olarak görülmektedir. Türkiye'de komünizm tehlikesi, daima Anayasa dışı tertipleri kuvveden fiile çıkarmak ve Anayasanın öngördüğü reformları gerçekleştirmek amacıyla uğraşan yurtseverleri komünistlik suçlamasıyla saf dışı etmek için bahane olarak kullanılmıştır. Komünizm Türkiye'de kanun dışıdır. Böyle bir tehlike varsa bu tehlike ancak bir yeraltı faaliyeti şeklinde tecelli edebilir. Bununla mücadele etmek de sorumsuz miting tertipçilerine değil, Anayasa ve kanun dairesinde hareket etmekle ödevli bulunan Hükümete düşmektedir. Yoksa komünizm bahanesi Anayasa hürriyetlerini yoketmek için artık foyası meydana çıkmış bir tertip olmaktan öteye geçemez.

Bu şartlar altında rejimin selameti için ivedilikle ciddi tedbirler alınmasını hayati bir zorunluluk saymaktayız.

Türkiye İşçi Partisi, Anayasanın açık hükmü karşısında boşalmış sayılması gereken Cumhurbaşkanlığı makamının Büyük Meclise derhal doldurulması için teşebbüse geçmesini teklif etmektedir.

Ruhu, metni, tarihi ve felsefi dayanakları ile 27 Mayıs Anayasasını korumak azminde bulunduğu inandığımız sayın Sunay'ın şu kritik günlerde yüksek sorumluluklarını bir an önce yüklenmesini rejimin selameti bakımından tarihi bir vazife sayıyoruz. Her halde bu tarihi vazifenin ağırlığı ve kaçınılmazlığı Cumhurbaşkanımız sayın Gürsel'e olan gerçek saygı ve sevgimizin bizlere ilham ettiği duygusal sakıncaların ötesine geçmemizi zorunlu kılmaktadır.

İkinci Millî Kurtuluş hareketinin ve toplumsal akımın biricik siyasî örgütü olan Türkiye İşçi Partisi, Demirel hükümetine en kesin bir dille sorumluluklarını bir kere daha hatırlatır. İster Meclis içinde, ister Meclis dışında kaba kuvvetle fikri susturmağa kalkışmak mutlaka bu seferde hüsrarla sonuçlanacaktır. Türkiyemizde yabancı çıkarlarına, yabancı nüfuzuna ve onlarla ortaklaşa sömürücülüğe asla yer yoktur. 27 Mayıs Anayasası, bekliliğine emanet edildiği uyanık evlâtları elinde daima yaşamaya devam edecektir.

Dersinde bir yıl kadar okuduğum, çok sevip saydığım, arada bir hâlâ buluşup

Kültür ve Sanat

Çocukluk ve kadınlık üzerine

Mehmet SEYDA

görüştüğümüz bir kadın öğretmenim vardır. Evlenmiş ve ayrılmış, hiç çocuğu olmamıştır. Bu sevgi, çocuk sevgisi, onda, çok ince bir bulut gibi dostlarını ve öğrencilerini sarar. Onlara doğru yayılır âdeti. Böyle bir şeyin varlığını, elle tutmuş, gözle görmüş gibi duyarsınız. Konuşmalarından, görüşlerinden her zaman yararlanmışımdır. Kimine katılmam bunların, kimine katılmam, tartışırım. Sözelimi, hisimliliğin akrabalığın elimizde olmayan bir raslantı olduğu, dostluğun ise bir seçim işi, bize bırakılmış bir seçme eylemi olduğu konusunda — tartışmasız — anlaşmışızdır.

Geçenlerde kızlarımla bana, emekli aylığından bir akşam şöleni çekti. Oradan buradan derken, söz, gelecekteki kadın ve çocuk sorununa dayanmıştı.

İnsan eğer kendini başkasında yaratıyorsa (alter - ego), «ben» diyebilmek için öncelikle «sen» diyebilmesi gerekliyse, bu «başkası» kim olmalıdır ?

En yakını olan ana babası mı, yoksa çocuk bakımevinin daha bilgili, ama daha soğuk, sevecenliği (şefkati) daha çok sayıdaki çocuğa bölünmüş bakıcısı mı ?

Öğretmenim, «Elbette bakıcı...» dedi. «Ana ile babanın sevgisi, çok zaman aşırılığa varır, dolayısıyla yararlı değil, zararlı, denge sağlayıcı değil, denge bozucu olur. Geleceğin kadınının aşılama yükümünden de kurtarılacağı umuyorum. Çocuk, belki de, bir özel tüpte, kavanozda, çadırda yetişecektir. Kadının gebeliği, onun erkekle her alanda yarışa girmesini, onun aydınlık ve düşünür yanını kısır döngüde bırakıyor.»

Ben, «Çocuğun kendini yaratmasında, en büyük yardımcısı elbette ana ile babadır...» dedim.

Bunu böyle derken, Melih Cevdet Anday'ın Sovyet Rusya - Azerbaycan - Özbekistan - Bulgaristan - Macaristan» gezile-riyle ilgili kitabını daha öncesinden okuduğum halde, oradan örnek vermeyi düşünmemiştim. Toplumculuk akımının çocuk eğitimi için bulduğu son çıkar yol, bilindiği üzere, çocukları, daha iyi bir şekilde eğitecekleri çocuk yurtlarına, bakım evlerine (kreşlere) bırakmaktır. Sonra, Şükran Kurdakul, o kitaptan bir parçayı ansıftı bana. Anday, böyle bir çocuk bakımevinde, kendilerine azıcık yakınlık gösteren gezicilere, çocukların nasıl sokulduğunu, nasıl kucak istediğini, sevmeye can attığını anlatmaktaydı. Eğer yanılmıyorsam, bu çocukların birazı anasız babasızdı her halde. Ana babaları ölmüştü. Yoksa öyle değilmiydi? En iyisi kitabı yeniden

karıştırmaktı. Buldum o sayfayı şöyle yazıyor M. C. Anday :

«Bahçeye çıktık, bebeklikten yeni kurtulmuş çocukların oyun odalarına ve oyun bahçelerine gittik. Orada durum yürekler parçalayıcı idi, ana baba şefkatine susamış olan bu kimsesiz çocuklar boynumuza atılıyor, Macarca «öp beni» diyorlardı. Hele biri, kucagımdan hiç inmek istemedi. Bizim Macarca konuşmadığımızda da şaştlar. İçlerinden biri bunun nedenini sordu direktöre :

— Onlar Türk...

Karşılığımı alınca da :

— Niçin Türk ? diye sordu.»

Öğretmenimin bir başka görüşü şöyleydi : Ana ile babanın kendini pelteleştiren, her zaman hazırlayıcı ve kolaylaştırıcı tutumundan uzak kalmış olan çocuk, kişiliğini daha tez kazanır, yaşamın katı koşulları ile savaşır ve onları alt edebilme alışkanlığını daha tez sürede tamamlayabilir. Analarla babalar sevgilerinde daha ölçülü, daha hesaplı davranırsalar, çocuk şımarmaz ve sonra, desteksiz kalınca da çarçabuk çökmezdi.

Tartışma sırasında, sanırım, biz işin ortalamasını kaçırdık ve hep karşı uçları savunduk. Hocamın, ana baba sevecenliğini biraz hor görüşü, öğretmenliği eğitimliği başa alışı, beni, karşı görüşü tutmaya zorladı. İnsanoğlu sevildikçe daha çok sevilme ister. Bu sevgiyi ona en çok, ya anası, ya da babası verir. Birinden birinin yokluğu ile onun sarsıntılar geçirmesi elbette doğaldır. Şöyle desem de olur : Ana baba sevgisi, yetişmekte olan çocuğun toprağı, suyu, güneşidir. Topraksız fidan büyümmez. Suyunu ve güneşini göstermezsen fidan kurur. Öte yandan, fidan, suyu ve güneşi fazla bulunca yozlaşır. Azmanlaşır, hattâ gene kuruyabilir. Demek, hüner, bunlarda bir denge sağlayabilmektedir. Gene bu sütunlarda, Dr. Fikret Ürgüpün «Şizofreni» adlı kitabı dolayısıyla değinmişim bu konuya. Sevecenlikten, ilgiden yoksun bırakılan çocuğun nasıl hırçınlaştığını, giderek içine kapandığını, bir ruh hastası olup çıktığını, kitaptan parçalar vererek, anlatmaya çalışmışım. Önemli, hem de çok önemli sorunlar bunlar...

Üzerinde nice tartışsak düşünsek gene azdır. Ancak, beni en çok düşündüren neredeyse iyi bir meslek sahibi olacak kızımın kadın çalışmasını hâlâ gelip geçici sayması olsa olsa aileye yardım amacıyla ele alışı, bir türlü varlığının sayılmayacak bir tutumu gibi kabullenemeyişi ile, öğretmenimin, kadın gebeliğini bile aşağılayıcı bir işlev gibi yargılaması oluyor. İki sev-

diğim insan ki, biri kızım, biri öğretmenim. Biri yeni yetişen bir kuşaktan, öbürü, — arada uzun boylu yaş farkı olmamasına karşın — öğrenimimde rol oynamış bir kuşaktan... Ama işin neresindeler? Şunu da eklemem gerekiyor ki, öğretmenimin görüşünü daha çok önemsiyorum. Birincisi, kendine göre bir oluşumu artık tamamlamış sayıldığı için. İkincisi, öğrencilerine görüşünü aşılama olanağını elinde bulundurduğu için. Kızımın bugün değilse yakın bir gelecekte elbette anlamaya varırız. Ama öğretmenim kolay kolay düzeltir mi inancını? Kişi yaşlandıkça esnekliğini yitirir çoklayın, öğrencisinin dediklerine daha az kulak asar. Gözüne bu yazım ilişirse bir gün, böyle dedim diye, bana kırılmayacağına, ötedenberi bildiğim hoş görürlüğü ile karşılayacağını da biliyorum.

Toplumda kadınlık sorunu ile ilgili olarak yayınlanmış iki değerli kitap var. Biri, «Modern Toplumda Kadın.» Yazarı Dr. Bedia Akarsu. Küçük, derli toplu; kadın sorununu geçmişten alıp günümüze ge-

tiriyor. Öbürü, Simone De Beauvoir'ın «Kadın Nedir?» adlı yapıtı.

Beauvoir, kitabın bir yerinde, «Bir erkek tarafından yetiştirilen kadınların büyük bir kısmında kadınlık kusurları görülmez» der. Bunu karşı cinse uygularsak, «bir kadın tarafından yetiştirilen erkeklerin büyük bir kısmında erkeklik kusurları görülmez» diyebiliriz. Freud'u doğrulayan bir gözlemdir bu elbet. Daha başlangıçta ana baba durumunda bile olsa, cinsler arasında bir düşmanlık gözetmemesi bakımından, kızın babaya, oğlun anaya doğal yakınlaşmasını kabul ediş bakımından, eğitim sorununu açıyor, insanlaştırıyor. Electra ve Oedipus komplekslerine çözümlenici yoldan yeni yorumlar kazandırıyor.

Dr. Akarsu ise, küçük ve değerli el kitabında, dünya içinde bizim kadınlarımızın sorunlarına da değinmiştir. Her tümcesi zaten büyük ve temel bir davanın özeti olduğundan, baştan sona okunmasını dilemekle yetineceğim.

picasso çevresinde

Kaya ÖZSEZGİN

Günümüzün yaşayan ressamı içinde, belki de en önemlisini, Picasso'yu, gerçekçi bir açıdan ele alarak inceleyen yeni bir kitap çevrildi dilimize (*) Bundan önce yayınlanan bir başka kitabı, basınımda olumlu tartışmalara yol açan Roger Garaudy'nin bu incelemesini dilimize kazandırmakla gerçekten pek tutarlı bir iş yapmış B. Mehmet Doğan.. İnceleme ve araştırmada çağdaş gerçekçi yöntemi, Türk okuyucusunun iyiden iyiye yabancı olduğu bir konuya uygulaması, dahası, bu yöntem içindeki Picasso yorumunu sunması bakımından, Garaudy'nin Picasso'su önemli bir kitap.. Lui Aragon'un, bu incelemeye «başlı başına bir olay» demesini, daha çok bu yönden yadırgamıyoruz.

Kolayca tahmin edilir ki, Garaudy'nin bu incelemesinde «gerçekçilik», Aragon'un da kitaba yazdığı önsözde uzun uzun belirttiği gibi, «gerçekçiliği yeniden değerlendiren gerçekçiliğin nerede, ne durumda olduğunu saptayan», «yeni olguları hesaba katarak ayakta kalmaya devam edebilen», kısaca «doğmatik olmayan» bir gerçekçiliktir. Başka bir deyişle, salt, sanatçıyı ve

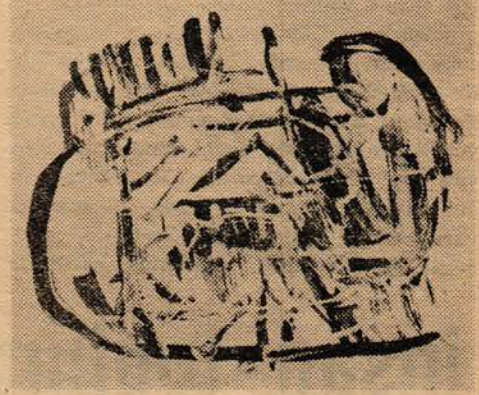
de «romantiklerin hayal ettikleri gibi eşyasız ben» dir. Hem eşyaları, hem de insanı, evrensel bir bütünlük içinde vermeğe çalışan çağdaş resmi, o tutuma paralel, o tutumu haklı çıkaran bir gerçekçilik açısından yorumlamanın gereğidir bu.. Garaudy, yer yer, kitabında bu gereğin sorumluna değiniyor. Bu sorum, Picasso'yu, yaşayan ressamı içinde «mythe» olma durumundan kurtarmak, onu, kurgusal birtakım yorum-

Desen : Kaya ÖZSEZGİN

ların etkisinden sıyırmak için de en tutarlı yoldur. Çünkü, her şeyden önce, «sanat, birtakım etkenlerin zorunlu sonucu değildir. «Sanattaki her sivrilmeyi, bu zorunlu sonuca bağlamak için, günümüzde yalnız uzman ve bilginler değil, — ki o uzman ve bilgin kişilerin, sanata, sanat - dışı yöntemlere eğilmeleridir bütün kargaşalığı yaratan — sanatla uzak, ya da yakın ilişkisi olan birçok kimse, ellerinden geldikince uğraşıyorlar. Bu bakımdan, Garaudy'nin, kitabının başında, «sansasyoncu basın»dan, birtakım biyografyacı ve eleştiricilerden, sanatçının özel yaşamına düşkün kişilerden yakınması, gerçekçiliğin de gereği yerine geçiyor. Gene de yeterli bir gerekçe değil. Gerçekçiliğin nedenleri, derinlerde, yaşadığımız çağın sanatsal ve toplumsal olaylarda gizlidir daha çok. Daha doğrusu, çağdaş yönelimler, bu yönelimleri doğuran toplumsal olaylar, bugünün araştırmacısını, durmadan gerçekçi bir yöne itiyor; bu tutumu kaçınılmaz kılıyor. Çünkü, sanatçı da o olayların ortasındadır, o olayların etkisini yaratıcı gücü üzerinde

durmadan izlemektedir. Ama sanat, Garaudy'nin de belirttiği gibi, bu izlemenin kendisi de değildir yalnız başına. Sanat, kısa ve açık bir deyişle «bir yaşama biçimi» olduğuna göre, bu biçimi çözümlenmek, yeterli ve yetersiz yanlarını göstermek için, «yaşanılan dünyadan kurulu dünyaya», yani sanatçının «kendisi» sine ulaşmak zorunludur. Resmi, hem bir «yankı», hem bir «iç güdü» olarak, hem bir toplumcu, hem bir

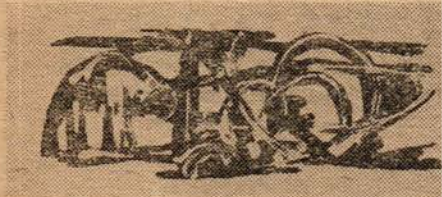

Desen : Kaya ÖZSEZGİN

yaratıcı açısından görmek demektir gerçekçilik. Garaudy, zaman zaman bir sanatçı ağzıyla, zaman zaman bir toplumcu görüşüyle konuşarak, bu zorunluğu yerine getiriyor. Garaudy'nin incelemesinin, bir Picasso yorumu getirmesi yönünden değil, resim sanatına ilişkin çağdaş sorunlara Picasso aracılığıyla gerçekçi eğilimi uygulaması bakımından da önem taşıması bundandır. Böylece Garaudy, Picasso'nun «insani» yönüne bir daha yaklaşmış oluyor.

Picasso'nun bu «insani» yönünde, daha başka etkenlerin varlığını da çözümlüyor Garaudy. Picasso, sanatçı eylemiyle, «hayır»ın «evet»ten önce geldiği bilincine varmıştır bir kez. Bu bilinci yapıtlarıyla da olumlamıştır. Garaudy, bu yapıtları da söz konusu ederek, Picasso'da başkaldırmanın diyalektikliğine değiniyor. Çünkü onun yapıtları, bir kavgadır, bir karşı çıkmadır. Bu özelliği, hiç değilse 1907 den sonraki resimlerinde adım adım izlemek mümkündür. Ama hızını ve gücünü «insan»dan alan bir kavga ve karşı çıkmadır... Camüs'ü nasıl anmazsınız... Camüs bu dünyanın doğa-üstü bir anlamı olmadığına, ama bir tek şeyin «insan»ın anlamı olduğuna inanıyor ve alinyazısı karşısında onu haklı çıkarmanın gereğinden söz açıyordu. (Bir Alman Dosta Mektuplar). İnsanın bu bireysel değeri üzerinde direnmesi, başkaldırmanın en güçlü, en olumlu duraklarının biri, belki de başlıcasıydı. Garaudy, Picasso'nun bütün yaşamını bu başkaldırmanın bir diyalektiği, belibaşlı sanat dönemlerini de (mavi, pembe ve «cubiste» dönemler) bu diyalektiğin önemli durakları olarak görüyor.

Picasso, gerçeği durmadan bozar, değiştirir, yeni yeni kalıplara sokar. «Gerçek olanın her değiştirilişi, bilinçli bir seçimin sonucudur.» Garaudy, bu bilinci, aşamalarıyla göstermek için Picasso'nun bir boğa figüründeki değişimleri tarihleriyle kitabına koymuş. Bir yıl içindeki sekiz aşamada, gelişmecî yöntemin çizgiye dayanan örnekleri ardarda izleniyor. (Bu desenlerle birlikte Picasso'nun kitapta yer alan öbür

Desen : Kaya ÖZSEZGİN

eserini karşılıklı olarak birbirine dönüştüren düşünce yöntemi değildir bu; sanatçıyı, eserini ve toplumu, yaşadığı toplumu, çağdaş düşünce ve değişimlerin ışığı altında olumlayan, yerli yerine oturtan bir «tutum»dur gerçekçilik.. Çağımızın başkaldırıcı simgelerinden biri olan Picasso'yu incelerken, Garaudy'nin tutumu, ne «naturalistlerin anladığı gibi insansız şey», ne

bibliyografya

Der. : S. N. ÖZERDİM

KÜTÜNHANECİLİĞİMİZİN SORUNLARI. Yazan : Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Kürsüsü Doçenti Dr. Osman Ersoy. Ankara 1966. 74 S. 8 lira. (İçindekiler : Önsöz. I. Giriş: İnceleme ve araştırmalar - Litareture bakış. II. Kütüphaneciliğimizi etkileyen sorunlar: Kanun, yönetmelik - İşbirliği, İhtisaslaşma, Türk Kütüphaneciler Derneği. III. Kütüphanelerimizi etkileyen sorunlar : Kütüphaneci - Koleksiyon - Kütüphane yapısı - Bütçe - Okuyucu. Sonuç. Ekler.)

Türk Dil Kurumu Tanıtma Yayınları Radyo Konuşmaları arasında, Ali Püsküllüoğlu'nun hazırladığı iki kitap :

ÖZ DİLİMİZ. 154 S. 3 lira (Radyoda yapılmış üçlü konuşmalar).

KONUŞMALAR. 121 S. 250 kuruş. (Radyoda dinciler ve yazarlarla yapılmış konuşmalar).

İSTANBULUN TARİHİ YERLERİ KILAVUZU. Yazan : Orhan Bayrak. Ankara 1966. Yazarın adresi : Hrt. Kd. Bnb. Harita Genel Müdürlüğü, Ankara. 98 S. 14 kroki. Metin dışında Osmanlı padişahları çizelgesi. 6 lira. (Cami, türbe, anıt, müze, saray, çeşme, kütüphane ve başka yapıları tanıtmaktadır, 170 yapı. Bibliyografya ve dizin.)

KALKINMA VE SOSYALİZM. Yazan : Hilmi Özgen. Ankara 1966. 128 S. 5 lira. ('Kalkınma ve sosyalizm' adlı uzun bir yazı ile, ekonomik ve sosyal konularda denemeler. Yazarın öbür kitapları: «Türk sosyalizminin ilkeleri», «Türk sosyalizmi», «Tarımda sosyalizm».)

ŞERH VE İZAHLI KAT MÜLKİYETİ YÖNETİM PLANI. Yazan : Avukat Cevret Erbek. Ankara 1966 Yazarın adresi : İnkılâp sok. 18/13 Yenışehir. 45 S. 5 lira (634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'na göre bağımsız bölüm malikleri arasında düzenlenmesi ve tapuya ikrazı mecburî olan yönetim planı - esas sözleşme formülleri ve hukukî mesnetleri ilgili kanun maddeleri; Yönetim planı.)

İNGİLTERE'DE TÜRK GAZETECİLİĞİ VE TÜRKÇE BASIN. Düzeltilmiş ikinci basım. Yazan: Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü Talebe Derneği Yayını. 39 büyük sayfa. teksir.

Eğitim :

ÇOCUKLARIMIZIN RUH SAĞLIĞI. Yazan : Cezmi Tahir Berktin. Ankara. 1966 Ankara Koleji Rehberlik ve Araştırma Bürosu yayını. 8 S.

Ahlâk :

HAKTAN SESLER. Yazan : Avukat Hasan Basri Tarman, Ankara 1966 Adres: Denizciler cad. Saka hanı 19 - Ankara. 152 S. 10 lira. (İslâmiyette sevki - İslâmiyette adalet - İnsan hakları ve İslâm dini.)

Gezi :

LONDRA - ROMA - PRAG. Yazan : Aslan Tufan Yazman. İstanbul 1965 Yazman Yayınevi. 212 S. fotoğraflar. 12,5 lira.

(İçindekiler: İngiltere'deki günler; Çekoslovakya ve Prag; Roma ve İtalya. Kitapta geçen özel adlar dizini; fotoğraflar.)

Dergiler :

STANDARD. Türk Standardları Enstitüsü. Şubat, 50 sayı. — **ORKESTRA.** 36. sayı, Mart. — **KÖY POSTASI.** Şubat, 259. sayı — **DEVİRİM OCAĞI.** Trabzon Devrim Ocağı yıllık gazetesi. 2 Mart, 2. sayı. **MESS.** Türkiye Madeni Eşya Sanayicileri Sendikasının on beş günlük bülteni. 26. sayı; 15 Mart, İstanbul. — **EYLEM** 30. Sayı 15 Mart. — **KARS ELİ.** Kars Halkevi dergisi 20. Sayı, Mart. — **SOYUT.** 11. sayı, Mart, — **ŞİİR SANATI.** 5 sayı, Mart — Köy İşleri Bakanlığı Kütüphane Haberleri. 4. sayı, Ocak 1966.

Roman :

SODOM VE GOMORE. Yazan : Yakup Kadri Karaosmanoğlu. Ankara 1966 Bilgi Yayınevi. 371 S. 10 lira. (Mütareke devri İstanbul'u anlatan bu roman 1928 den bu yana ilk kez basılmaktadır.) **DURUŞMA GECESİ.** Friedrich Dürrenmatt'tan çeviren: Cenap Yılmaz. Anka-

ra 1966 Bilgi Yayınevi. 82 S. 4 lira.

Oyun :

TÜTÜNÜN ZARARLARI - BİR EVLENME TEKLİFİ - SAYFIYEDE YAZ - AYI... Çeviren : Yılmaz Gruda. Ankara 1966 Bilgi Yayınevi. 71 S. 4 Lira. (Dört kısa oyun)

SABAHAT. Nâzım Hikmet'in oyunu. Baskıya hazırlayan: Mehmet Fuat. İstanbul 1966. De Yayınevi 101 S. 5 lira.

Şiir :

ŞAİRLER ANTOLOJİSİ 1966. Hazırlayanlar : Nuri Kırıcıoğlu - İdris Dinçer. İstanbul 1966 Kırıcıoğlu Yayınları, P.K. 1280 - İstanbul. 308 S. 12,5 lira. (200 şairin şiirleri)

ACIBADEM ÇİÇEKLERİ. Hakkı Yılmaz Konyalıgil'in şiirleri. Ankara 1966 Suat Osmanoğlu Yayınları, P.K. 334 - Ankara. 46 S. 250 kuruş.

ÜVERCİNKÂ. Cemal Süreya'nın şiirleri. 2. basım. İstanbul 1966 De Yayınları. 64 S. 3 lira.

DÖRT HAPİŞANEDEN. Nâzım Hikmet'in şiirleri. Baskıya hazırlayan : Mehmet Fuat. İstanbul 1966 De Yayınları. 109 S. 6 lira.

Ahenkli işbirliği
icrada ahenk yaratır...

MÜSTAV

ARÇELİK

ARÇELİK

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

(Bütün Ülkelerde Yayıncılık İşletiminde Dergisi)

Yıl : 13 Cilt : XIX 100 Kuruş
İdarehane : Yenışehir, Büyük Han
No. 55 Tel : 17 87 37 — ANKARA
Haberleşme: Forum Dergisi P.K. 131
Ankara

★

Sahibi : Fikret EKİNCİ
Yazı İşleri Müdürü : Bekir EKİNCİ

Bu Sayıda Yazı Kurulu :

Bekir EKİNCİ — Fikret EKİNCİ —
Sait DİLİK — Alpaslan IŞIKLI —
Ruşen Y. KELEŞ — Cahit TALAS
— Şevki VANLI
Sekreter : Abbas ÖZEL

Dizgi ve Baskı : Gürsoy Basımevi
Telefon : 13 17 53

İlan ve Abone :

Arka kapak 1000 TL. (iki renkli
1500 TL.) ★ Metin arası santimi
10 TL. — (Devamlı ilân verenlere
pazarlıkla) ★ Bir yıllık 22 TL.
★ Altı aylık 11 TL ★ A.B.D (uçak)
90 TL. Avrupa (uçak) 54 TL. —
Yabancı devletlere (adı) 44 TL. dir.
(FORUM) ve yazarın adı belirtil-
meden yazı iktibas edilemez.

1966 YILI İKRAMİYE ÇEKİLİŞLERİNDE

12
MİLYON

HER YERDE
HER ZAMAN

ZİRAAT BANKASI